

Commentariorvm, Ac Dispvtationvm, In Tertiam Partem Divi Thomae. Tomi Qvinque

Mysteria Vitæ Christi, Et Utrivsqve Adventvs Eivs Accurata Disputatione Ita
complectens, vt & Scholasticæ doctrinæ studiosis, & Diuini verbi
Concionatoribus vsui esse poßit

Suárez, Francisco

Moguntiæ, M.DC.XVI.

8 V. Christus suo descensu liberauerit animas à purgatorio

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94022](#)

*hinc sunt animabus post hanc vitam, vbi non sunt capaces
in iustificatione predicta. Et ideo per baptismum pueri libe-
ratur a peccato originali, & ab inferno: non autem per de-
scensionem Christi ad inferos.*

COMMENTARIUS

Responsio Dini Thomae est, Christum Dominum non liberasse eos pueros ab æterna pena damni, quam patiuntur. Ratio eius est, quia Christus descendens ad inferos, in illis solis effectum liberantis habuit, qui per fidem & charitatem passionis Christi coniungebantur, & similiter illis solis contulit gloriam, qui gratiam habebant, cum gloria non comparetur nisi per gratiam. Sed dicit aliquis hoc esse, quod inquiritur, scilicet an Christus descendens ad inferos aliquibus contulerit charitatem & gratiam, quam autem non habebant. Videtur enim hoc fieri potuisse saltem in iis parvulis, qui non habebant voluntatem ita repugnarem diuinæ dilectioni, si cùt alii damnati, qui sunt in inferno. Ad hoc ergo respondet Diuus Thomas in sol. ad 3. Tempus à Deo depatum, ut posset homo transmutari de culpa in gratiam, esse tempus huius vite, post illam verò iam non esse tempus huius transmutationis. Et haec est ratio à priori assertoris tam huius articuli, quam præcedens. Illa enim pena ex divina lege est æterna, & ideo descendens Christus ad inferos illam non immutauit, neque huiusmodi damnatis sua merita applicuit. Quia ratio alio etiam modo explicari potest ex solutione ad 1. scilicet, neminem peruenire ad visionem nisi per fidem: at hi parvuli nunquam habuerunt fidem Christi, & ideo non fuerunt capaces ut per visionem beatam ab illo statim liberarentur. Ille autem status sicut non erat status viæ, neque meritum, ita non erat status acquirendi fidem, per quam peruenirecur ad speciem.

Ex qua doctrina obiter obserua, neminem saluari, qui non prius in hac vita fidem, & gratiam saltem habitualem habuerit. Quod vnde est ad definiendum illam questionem, de infantibus, qui per martyrium saluantur, an iustificantur, ante instantis mortis, neque ne. Quod quare etiam solet de infante baptizato, si contingat eum mori in eodem instanti, in quo baptismus perficitur. Ex quibus etiam questionibus possent desumti argumenta contra discursum D. Th. in hoc car. si verum esset in eis casibus posse hos infantes immediatae ad gloriam pertransire, etiam si in hac vita nec fidem, nec gratiam essent consequuti. Respondere vero potest esse dissimilem rationem, quia illi in hac vita receperunt ordinaria media destinata ad salutem consequendam, nimirum baptismum aquae vel sanguinis, & ita quodammodo dici possunt habuisse fidem, quia habuerunt baptismum, vel professionem fidei in actu exercito. Veritas tamen est in infantibus martyribus dari gratiam ante mortis instantis, quando iam naturaliter amplius vivere non possunt. In illo autem casu de baptismo, existimo illum non esse baptismum essentialiter perfectum, defectu subiecti, id eoque nec conferre gratiam, nec defendere mortis instantis, nec postea. De qua re latuit in materia de baptismo.

In solutione ad 2. recte exponit D. Thomas cum illum ad Roman. 5. Non sicut delictum, ita & donum. Sed enim vnius delicto multi mortui sunt, multo magis gratia Dei & donum, in gratia vniuersitatis hominis Iesu Christi in plures abundauit. Dicit enim, verbum illud, in plures, non esse sumendum comparatiue, sed postiuere, ut idem in plures, quod in multis. Quæ expofitio, licet videatur difficultas, quia Paulus comparationem videtur facere, cum dicit, multo magis, tamen est communis omnium, & omnino vera, ac necessaria. Tunc quia quoad effectum, seu efficaciam plures homines condeuantur, quam saluentur (vt recte D. Thom.

D Thont

Artic. VIII.

A doce) & tam ex scriptura, quam ex re ipsa est sati-
notum: eiusque rei causam attigimus superiori tomo
disp. 4. lec. 4. Tum etiam quia quoad sufficiuntiam;
omnes ex quo cederunt in Adamo, & redempti
funt per Christum. Comparatio ergo Pauli hoc loco
non fit in numero perfonarum: sed in maiori digni-
tate personae Christi, maiorique virtute gratiae eius;
quantum est ex parte illius. Quod euidentius patet
ex textu Græco. Nam nos legimus, *mulii & plures;*
Gracis est eadem vox, nempe, *παλλὰς, & πολλαῖς.*

ARTICVLVS VIII

B Vtrum Christus suo descensu liberavit animas à purgatorio.

Ad octauum sic proceditur. Videatur, quod Christus suo desensu ad inferos, liberauit animas a purgatorio. Dicit enim Augustinus in epistola ad Euodium. Quia euidentia testimonia, & infernum commemorant, & doctores, nulla causa occurrit, cur illo credatur veniam Saluator, nisi ut ab eisdem doloribus saluos faceret. Sed virum omnes, quos in ea inuenient, an quodam, quos illo beneficio dignos iudicavit, adhuc requiro: siue tamen Christum apud inferos, & in eorum doloribus constitutis hoc beneficium praestitisse non dubito. Non autem praestitisse beneficium libertationis damnatis, sicut supra dictum est. Praser eos autem quasi nulli sunt in dolotibus penalibus constituti, nisi illi, qui sunt in purgatorio. Ergo Christus animas a purgatorio liberavit.

2. Præterea. Ipsa Christi præsentia non minorem effetum habuit, quam sacramenta ipsius. Sed per Sacra menta Christi liberantur anima à purgatorio, & præcipue per Eucharistia sacramentum, ut infra dicetur. Ergo multo magis per præsentiam Christi ad inferos descendens sunt anima à purgatorio liberata.

3. Præterea Christus quoscumque curauit in hac vita totaliter curauit, ut Aug. dicit in lib. de Penitentia, & Ioan. 7. In li. de vera Dominus dicit, Totum hominem salutem fieri in sabbatho. Sed & falsa pars Christus eos qui in purgatorio erant, liberauit à reatu pœnae niti. o. post D danni, quo excludetur à gloria. Ego etiam liberauit eos med. som. 4 à reatu pœnae purgatorij.

Sed contra eft, quod Gregorius dicit in 13. Moral. Dum conditor ac redemptor noster clauſtra inferni penetrans, ele-
ctorum exinde animas eduxit, nos illo ire non patiuntur, unde iam alios deſcēdendo liberauit. Patiuntur autem nō ire ad purgatorium: ergo deſcēdens ad inferos, animas à purgatorio non liberauit.

Responso dicendum, quod (sicut supra dictum est) de scen- Ar 4.5.6. ¶
sus Christi ad inferos, liberatorius fuis in virtute passionis i. 7. huius
psus. Passio autem non habet temporalem virtutem & trans- qualis.
fitoriam, sed semper eternam, secundum illud Hebr. 10. Una
oblatae consummatam est in sepius sum sancitificatis. Et si-
E us patet, quod non habuit ranc maiorem efficaciam passio
Christi, quam habeat nunc. Et ideo illi, qui fuerunt tales qua-
les nunc sunt, qui in purgatorio detinensur, non fuerunt à
purgatorio liberati per descensum Christi ad inferos. Si qui
autem inueniunt sunt tales, quales erant nunc in virtute passionis
Christi à purgatorio liberantur, tales nihil prohibes per de-
scensum Christi ad inferos, à purgatorio esse liberatos.

Ad primum ergo dicendum, quod ex illa auctoritate Augusti, non potest concludi, quod omnes illi qui in purgatorio erant, fuerint a purgatorio liberati, sed quod aliquibus eorum fuerit hoc beneficium collatum: illis scilicet, qui iam sufficienter purgaverant, vel etiam qui dum adhuc viuerent, merebantur per fidem & deuotionem ad mortem Christi, ut eo descendente, liberarentur a temporali purgatorij pena.

Ad se-

Quest. LII.

Ad secundum dicendum, quod virtus Christi operatur in sacramentis per modum sanationis & expiationis cuiusdam.
Vnde Sacramentum Eucharistie liberat hominem à purgatorio, in quantum est sacrificium quoddam satisfactorum propeccato. *Defensus autem Christi ad inferos non fuit satisfactorius, operabatur tamen in virtute passionis, quemadmodum quasi.*

q. 49. art. 3.

Et alius eius, satisfactorius, operabatur tamen in virtute passionis, que-

dem quasi.

satisfactoria: ut supra habitum est. Sed etiam satisfactoria

in generali, cuius virtutem oportebat applicari ad unum-

quemque per aliquid specialiter ad ipsum pertinens. Et ideo non

oportet, quod per defensum Christi ad inferos, omnes fuerint à purgatorio liberati.

Ad tertium dicendum, quod illi defectus, à quibus Christus in hoc mundo simul homines liberabat, erant personales proprie ad unumquemque pertinentes, sed exclusi glorie Dei,

erat quidam defectus generalis pertinens ad totam humanam naturam.

Et ideo nihil prohibet eos, qui erant in purgatorio,

per Christum esse liberatos ab exclusione à gloria: non autem

à reatu penae purgatorio, qui pertinet ad proprium defectum.

Sicut è contrario Sancti Patres ante Christi adventum libera-

tati sunt à defectibus: non autem à defectu communis, sicut su-

pra dictum est.

COMMENTARIUS.

Non est facilis doctrina D. Thom. in hoc articulo: duas enim assertiones statuit. In prima negat Christum descendendo ad inferos liberasse omnes animas, quae in purgatorio erant, reddit operationem. Quia passio Christi non habuit tunc maiorem efficaciam, quam nunc habeat: quia eius virtus non est transitoria, sed eadem semper: sicut ergo nunc non liberat omnes animas à purgatorio, donec soluant, ita nec tunc. Deinde vero subiungit secundam assertionem in hac verba. Si qui autem inveniuntur sunt tales, quales etiam nunc, virtute passionis Christi à purgatorio liberantur, nihil prohibet per defensum Christi ad inferos à purgatorio esse liberatos. Affirmat ergo Christum descendendo ad inferos aliquos à purgatorio liberasse. Quam assertione non aliter probat, videtur tamen eam posuisse propter authoritatem Augustini, quam in argomento primo refert, vt in eius resolutione clarius explicat. In hac verò doctrina primum difficultas est ratio Diu Thomae in prima assertione, quia similis ratione posset concludi, nostra Sacra menta non magis iustificare nunc ex opere operato, quam Sacra menta vetera, quia virtus passionis Christi semper est eadem. Quod si dicas, licet in se sit eadem, tamen aliter operari in uno tempore, & aliter in aliо: eadem ratione concludam, licet in se sit eadem, plura tamen operari in uno tempore, quam in aliо, & interdum per unum medium, interdum per aliud. Sicut ergo nunc applicatur virtus passionis per suffragia Ecclesiae ad liberandas animas à purgatorio, ita potuit tunc applicari per defensum ad inferos, vel per impetracionem Christi, qui propter suę præsentię dignationem potuit hoc meritò postulare. Deinde est difficultas, quomodo cohæreat secunda assertio cum ratione ad probandam priorem assertione adducta. Interrogo enim, qui sunt illi, qui liberati sunt? si dicatur (ex solutione ad 1.) fuisse eos, qui sufficienter purgati erant: hoc certe nihil est, quia si am ipso sufficienter soluerant, non sunt per Christi defensum liberati à purgatorio. Nam eodem tempore reducerentur, etiam si Christus illuc non descendisset: quamquam tunc non fuissent statim assumpti ad visionem beatam, sicut modo fuerunt: per hoc tamen non tam fuerunt liberati à purgatorio, quam à Sinu Abraham, & à poena, quam ibi reliqui Patres sancti sustinebant. Sive vero dicas (ex eadem solutione ad 1.) liberatos fuisse eos, qui dum adhuc viuerent, meruerunt per fidem, & devotionem ad mortem Christi, vt eo descendente liberarentur à temporali purgatorijs peccatis:

Fr. Suarez tom. 2.

Artic. VIII.

447

A querò rursus, an isti per illam fidem, & devotionem reuera meruerint in hac vita remissionem aliquius peccati, & illa tantum remissa fuerit in purgatorio: & si hoc dicatur, redit argumentum factum, quod illis nulla facta sit remissio propter defensum Christi, sed suis actibus, & peccatis sufficienter soluerint. Vel præter omne meritum, & satisfactionem ipsorum operantium aliqua pena gratis remissa est à Christo ad inferos descendente propter priorem fidem, & devotionem tanquam propter dispositiōnem aliquam, vel meritum de congruo. Et contra hoc procedit ratio articuli, quia nunc nullus liberatur gratis à purgatorio virtute passionis Christi, etiam si qualem, vel maiorem fidem, & devotionem habuerit ad passionem, quam illa anima habuerit: ergo neque ille gratis liberate sunt: quia virtus passionis semper est eadem. Quod si ceteris existentibus partibus ex parte animarum, aliqua tunc libera sunt, quae nunc non liberantur, iam falsa est positio, quam D. Thom. in priori parte articuli posuit, scilicet, Illi qui fuerint tales, quales nunc sunt, qui in purgatorio deridentur, non fuerunt à purgatorio liberati per defensum Christi ad inferos.

Respondetur nihilominus D. Thom. doctrinam per descen-
 piam esse, & probabilem. Volut enim extrema vi-
 sum Christi
 tare, vt neque omnes animas purgatorij affirmaret
 esse liberatas, neque de omnibus negaret. Funda-
 num autem primæ assertioni ita videtur expli-
 canum, quod passio Christi de se solum est quæ
 dam vniuersalis causa, quæ licet virutem habeat
 sufficientem ad saluandum: tamen re ipsa non sal-
 uat, neque liberat a peccatis, nisi per conuenientia me-
 dia applicetur. Defensus autem ad inferos per se non
 erat medium quasi certa lege statutum ad appli-
 candum Christi passionem, & satisfactionem, & id
 eo per se, & infallibiliter non laborauit Christus nisi
 eos, quibus per fidem viuam, & sufficientia media,
 erat Christi passio applicata ad perfectam remissio-
 nem peccatorum, vt erant propria vniuersi quisque
 persona, quia jam per mortem Christi erat impedimen-
 tum naturæ ablatum. Vnde tandem concludi-
 tur, nulla sufficienti ratione affirmari posse, Christum
 generaliter omnes animas purgatorij libera-
 se. Et contra hanc rationem sic explicatam non pro-
 credit obiectio. Nam virtus passionis secundum ordi-
 narium legem applicari solet per Sacra menta, &
 ita hæc sunt media per se statuta ad hunc effectum,
 ideoq; potest aliter applicari per quedam sacramē-
 ta, & aliter per alia: defensus autem ad inferos non
 fuit medium institutum ad applicanda merita, &
 satisfactionem passionis Christi. Et ideo quamvis
 fateamur, potuisse Christum sua voluntate, vel im-
 petratione applicare illis sua merita, & pro illis solu-
 re, nullum tamen est fundamentum ad asseren-
 dum ita esse factum. Et hinc responderi potest ad
 secundam difficultatem, quomodo hæc ratio non
 repugnet secunda assertioni. Nam illa solum pro-
 bat, non esse id asserendum generaliter de omnibus,
 quia ad hoc oportet esse aliquam certam legem:
 tamen si in aliquibus inuenta fuit aliqua specialis
 ratio seu congruitas, pie, ac probabiliter credi po-
 test, beneficium hoc illis esse concessum. Hæc autem
 specialis ratio, & congruitas videtur fuisse sufficiens
 in iis, qui singularem aliquam perfectionem fidei ac
 devotionis erga Christum, vel passionem, aut glo-
 riæ eius habuerunt. Nec obstat, quod aliquæ ani-
 mæ, que nunc habent tantam fidem, & devotionem,
 non statim à purgatorio liberentur. Quia non
 dicimus sat esse ipsam fidem, vel devotionem, ni-
 si simul intercedas aliqua alia causa vel occasio, ob
 quam congruum sit, hoc beneficium liberationis
 alicui concedi. Vnde illa comparatio, quam D. Tho.
 fecit inter eos, qui nunc sunt, & qui tunc erant in
 purgatorio: cum hac proportione intelligenda vi-
 detur. Quod sicut nunc aliquæ animæ liberantur à

Pp. 2 pur-

purgatorio per passionem Christi non ex lege iustitiae, sed ex Dei benignitate propter aliquam congruentiam fundatam aliquo modo in fide, & merito illarum: ita ex simili benignitate, liberata sunt aliquæ aliae, in quibus similis fides, & meritum invenimus est, quando Christus ad inferos descendit. Et hæc dicta finit ad explicandam mentem D. Thomæ. De vero ipsa non nihil postea addemus.

DISPUTATIO XLIII.

In quatuor Sectiones distributa.

De statu quem anima Christi habuit à corpore separata.

Supponimus animam Christi Domini eo tempore, quo fuit à corpore separata, fuisse plenè, perfectèq; beatam quoad visionem, àmorem ac fructuōnum Dei, retinuisseque omnes perfectiones scientiæ, & gratiæ, quibus cum esset coniuncta corpori, prædicta erat, vel in substantia sua, vel in intellectu, & voluntate. Quod est omnino certum: tum quia hæc perfectione non pendent à corpore, unde si est certum fuisse beatam in corpore (vt in 1. tomo probatum est) multo magis extra. Tum etiam quia de fide est manifestissime vnitam verbo Dei, ratione cuius unio animæ hæc illi debentur. Deniq; quia etiam propter infinita merita debitum illi esse potuit, vt nunquam eis priuaretur. Cum enim propter ea merita potuerit etiam alios eo tempore beatificare, multo magis necessarium fuit eam tunc fuisse beatam. Quia vero fieri potuit, vt anima illa existens in corpore, simul aliquid passa fuerit, vel ab extrinseco agente, vel per internam cogitationem, ideo inquirendum super est, an idem acciderit Christi animæ iam separata à corpore. Primo ergo inquirimus, at statim in morte facta sit omnino impassibilis, atque adeo ex omni parte beata, deinde vbi fuerit, ac tandem quid egerit.

SECTIO I.

An anima Christi per separationem facta sit omnino impassibilis.

Prima sententia est hereticorum huius temporis, animam Christi post mortem non solum fuisse impassibilem, sed etiam penas inferni pertulisse: & (quod mirandum maxime est) non loquuntur de aliqua pena sensus proveniente ab agente extrinseco verbi gratia, igne (hanc enim ipsi etiam in aliis spiritibus esse negant) sed loquuntur de interna, & spirituali afflictione, proveniente ex interna cogitatione, qua (vt inquit) apprehendebat Deum, vt sibi iratum, & infestum, & ideo de sua salute timebat. Vnde necessiter erat anxietatem magnam animi, ac diros cruciatum pati. Ita docuerunt Caluinus, & Brennius, quos alii sequuntur. Fundamentum eorum fuisse videtur, vt exaggerarent Christi cruciatum, & dolores, & credibile redderent (quod vehementer optabant) nostras satisfactiones iam non esse necessarias. Vnde videntur illa ratione vti, quam supra circa art. 1. D. Thom. attingimus. Quia Christus debuit sustinere omnes penas, quas nostra peccata merebantur, iuxta illud Isaïæ 53. *Diciplina pacis nostræ super eum.* Sed nostra peccata merebantur gehennæ penam, ergo oportuit, vt Christus illa etiam afficeretur. Præterea mouere eos potuit, quia ipsi non agnoscunt proprium infernum, qui fit locus corporalis, & subterraneus, & ideo, vt explicit Scripturas dicentes, Christum descendisse ad inferos, explicant, hoc nihil aliud fuisse, quam humiliatum es-

Artic. VIII.

A sevsque ad penas inferni patientias. Adhibentur rursus aliqua Scripturæ testimonia, ita perperam intellecta, vt in eis referendis immorari inutile sit. Præsertim quia potissima sunt ea, in quibus explicatur timor, & tristitia, ac magna pena, quam Christus in passione & cruce sustinuit. Propter quæ in eam dementiam Caluinus incidit, vt diceret, Christum ab initio suæ passionis, seu ab ea tristitia, quam est in horto passus, prædictos inferni dolores sensisse. Ea vero omnia testimonia partim in priori tomo (vbi in genere de tristitia, ac timore Christi egimus) partim in superioribus disputationib. (vbi haec mysteria in particulari tractauimus) exposita sunt, nonnulla etiam attingimus in sequenti sententia, quia B illi communia sunt.

Secunda sententia esse potest, Christi animam post mortem fuisse passibilem, non passione aliqua inordinata, quæ aliquam culpam, vel errorem, aut ignorantium supponat: sed passione innoxia, & irreprehensibili. Vel interna, qualis esse posset tristitia aliqua de hominum peccatis, aut de peccatis damnatorum, quatenus mala corum sunt, vel quid sumunt. Vel qualis extrinseca, vt v.g. pena ignis, aut alia simili. Ita enim aliquos sensisse refert hic Medina. Et quamvis neminem pro hac sententia referat, significat eamen fuisse Catholicos, neque ipsorum sententiam damnari, vt hereticam, sed tristitiam, & remoriam. Quia licet dicerent Christum passum fuisse penas damnatorum: non tamen eo modo, quo damnati, scilicet inuoluntariè, aut cum interna exordinatione: sed voluntariè pro peccatis nostris, & ex maxima charitate. Bonau. etiam in 3d. 21. art. 2. q.i. incertum esse dicit, an anima Christi statim post mortem fuerit impassibilis, quamvis probabilitius id existimet: & eum sequutus est Gabrielibi, dub. vlt. Potestque hac sententia fundari in illo Act. 2. *Quem Deus suscitavit a mortuis solutis doloribus inferni.* Nam his verbis significatur in resurrectione solutum fuisse Christi animam a doloribus inferni. Item Psalm. 57. in persona Christi dicitur, *Doloris inferni circumdederunt me.* Et infra 87. *Posuerunt me in lau inferiori, in reuebro, & in umbra mortis.* Ratio etiam adiungit potest, quia non fuit repugnantia, quod anima Christi separata à corpore, etiam si videret Deum, patetur. Quia sic postea est per corpus, ita etiam pati potuit immediate, quia tristitia & dolor utroq; modo redundat in eandem voluntatem, non est ergo repugnantia. Neque etiam est indecentia. Quia non est contra aliquam virtutem: imo potuit esse opus magna charitatis, & accommodatum ad exagrandam malitiam peccati. Deniq; propter has causas in corpore separato ab anima aliquid pativolutuit, ergo etiam in ipsa anima separata à corpore pati potuit.

Tertia sententia referri potest, animam Christi Domini in triduo aliquam penam extrinsecam, & (vt ita dicam accidentariam) fuisse perpecciam: non ita, vt eam aliquo dolore, vel tristitia afficeret: sed ita, vt aliquo accidentario bono eam priuaret. Ita Caieta. ut supra vidimus in commentario articuli quinti.

Dico tamen primo, animam Christi neque in corpore, nec à corpore separatam passam esse internos cruciatus, & afflictiones, quas damnati patiuntur, ex eo quod apprehendit Deum sibi iratum, & quia de sua salute desperant. Hæc assertio est de fide, & contraria est heretica, & blasphema. Et in primis quod Christus in passione nec fuerit incertus de sua salute, nec formidauerit, quin pater se, sicutque humanitatem diligenter, satis in priori tomo, & in hoc etiam in superioribus demonstratum est: & illa Christi verba sufficiunt, quæ Caiphæ dixit. Amode videbitu filium hominis venientem in nubibus Cœli, &c. Et quæ dixit Iatrohi, *Hodie mecum eris in paradyso.* Hilar. Quæ ponderans Hilarius fibro decimo de Trinitate, qualis

*Animæ
Christi crux
cruis dam-
natorum
nullo modo
passa.*

*Matth. 27.
Luc. 23.
Hilar.*

finales

quasi nouos hæreticos impugnás. An netibi, (inquit) metuere infernum credendum est, dicens latroni, hodie mecum eris in paradyso? Dominus communionem ei paradiſi mox pollicetur, tu Christum sub penaſi terrors constituis? Illa etiam verba, quæ Christus dixit mulieribus, non parum veritatem hanc declarant. Nolite fere ſuper me, ſed ſuper vos ipas flete: quia ſi in viridi ligno hoc faciunt, in arido quid fieri? Ac fi diceret, ſe taneum pati temporalem poenam: grauiorem vero peccatoribus feruam. Præterea hi hæretici non ſolum ſupponunt Christi animum non vidisse Deum in hac vita mortalib; ſed etiam faciunt illam ignoratam, & ſubiectum erroribus, & inordinatis, atque indeliberatis motibus: immo & peccatis, vel desparationis, vel immoderati timoris, qui in desparationem poſſet inducere, & verba desparationis extorquere. Quæ omnia ſunt manifeſta blasphemie. Lege Robertum Bellarminum libr. 4. de Christi anima c. 8. vbi acute Caluinum premittit propriis eius verbis, ac ſententiis ſecum pugnantibus. Quod vero neque poſt separationem à corpore pati potuerit anima Christi huiusmodi genus poenæ, euidenter conſtat ex illo principio, quod tanquam de fide certum poſuimus, eam animam ſemper viduisse Deum, & que in ſequenti aſſertione adducemus, hoc etiam conuincunt.

Anima Christi ſepara- rata a corpo- re ignem in- fferni, vel purgatoriij paſſa non eſt,

Luc. 24.

Luc. 23.

Ioan. 19.

Luc. 18.

Pſal. 21.
Isaia 53.
Philip. 2.

Christus triunphat in fornum pe- nora.
August.
Q. 6. 13.
Ioan. 14.

Dico ſecundo: Anima Christi separata à corpore non eſt paſſa poenam ſenſus, ſeu ignis inferni, vel purgatoriij. Hanc aſſertionem exiftim etiam eſte de fide, & contraria non ſolum temerariam, ſed etiam hæreticam, quamvis non ſit adeo impia, & blaſphemata, ſicut præcedens. Quia non tribuit Christo defectus ſcientiæ gratia, & gloriæ repugnantes, ſicut illa. Probatur conuolutio, & censura illius: quia licet non inueniatur in terminis hæc veritas ab Ecclesiæ definita: tamen in Scriptura, prout ab omnibus Sanctis, & vniuersa Eccleſia intelligitur, contineatur, & ex aliis principiis fidei neceſſario colligitur. Vtrumque probatur primo ex illis verbis Christi Lucæ vigesimo quarto. Oſtuli & tardior ad credendum, nonne oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam ſuam? Vbi euidenter loquitur de paſſione crucis: poſtquam non inferni poenam, ſed gloriam, & triumphum dicit fuſile ſequuntur. Deinde cum latroni dixit. Hodie mecum eris in paradyſo, aperte ſuppoſuit, ſe futurum nō in gehennæ doloribus, ac cruciatibus: ſed plenum gaudio, & fruitione beata. Præterea in illo verbo, Contra uniuersitatem, ſignificauit Christus & paſſiones ſuas, & redemptiōne noſram in morte fuſile conuittatas, iuxta illud, quod ipſe di- xerat Lucæ 18. Ecce ascendimus Ierosolymam, & conſum- mabimur omnia; quæ dicit a ſaint à Prophetis de filio homi- ni. Si autem omnes Prophetæ euoluantur, inueniuntur prædictæ paſſiones viſque ad corporis mortem, non tamen poſt illam duraturas fuſile Pſalmus 41. Isa. 53. &c. Denique hoc egregiè conſirmat Paulus ad Phii. 2. dicens. Exinaniti ſemipum fadū obediens ut que ad mortem, mortem autem crucis. Ibi ergo fuit terminata obediētia Christi de redimentiōnē homini- bus, & illa fuit ſumma exinanitio, poſtquam non fuit ſequita maior poena: ſed potius gloria, & tri- umphus. Vnde ſubdit. Propter quod & Deus exaltauit illum, & donauit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen, ut in nomine Iesu omne genu fleſtitur, cœleſtium, terrefrui, & infernorum.

Vnde poſſumus ſecundo argumentari. Nam licet sancti Patres doceant, Christum ad inſra deſcendere, ſimil tamen docent non ut reūm, aut poenam ſubiectum, ſed ut victorem, ac triumphatore deſcendisse, eique (ut Paulus dicitis verbis indicauit) omne genu eriāti in iſpīſis infernis fuſile curuatum. Quam rem elegantiſime deſcripti Augustinus ferme. 137. de tempore ad hoc iſpīſum inducens verba illa Oſea 13. Morbus tuus eris in ferne: Tunc enim (inquit) Dominus noſter Iesu Christus illum tenebrarum, &

Fr. Suarez. tom. 2.

A mortis principem colligauit, legiones illius perturbauit, & in ſra in eadem ſententiam interpretans illud Ioan. duodecimo. Si exaltatus fueris in terra, omnia traham ad me iſpīſum, Poſtquam exaltatus eſt (inquit) deſt, à Iudeis in cruce ſuſpenſus, mox vt iſpīſum reddidit, vniſt a ſua diuinitati anima ad inferorum profundum deſcendit: cumque tenebrarum terminum quaſi depredator, ſplendidus ac terribilis attigiffet, ac apſidentes eum impie ac Tartarice regiones, terrae, ac trementes inquirere coperunt dicentes. Quis nam eſt ife terribilis, & niuſ ſplendore coruſcant! Nunquam noſt ralem accepit Tartarus? Inuafor iſte, non debitor, ex- actore eſt, non peccator. Iudicem videmus, non ſupplicem. Hic ſirens eſt, tam potens non eſt. Et potest multa ſimilia, B qui eleganter proſequitur, inquit: Quis ergo iſte eſt, qui ſi inrepidus noſtri ſines ingreditur? & non ſoli noſtri ſupplicia non vetetur, in ſuper. & alios de vinculis noſtri abſoluit? Simili modo loquitur Cyril. Ieroſol. catech. 14. Exterrita eſt mors, videns nouum quendam deſcen- dentem in infernum, vinculis, que illi ſunt, non ligatum. Idem significat Hieronymus Oſea 13. & ad Epheſ. 4. Hilarius libro vigefimo de Trinitate, Ambroſius libr. de mysteriis. Paſch. capit. 14. & alij quos in ſra referemus. Ex quibus ſatis conſtat hanc veritatem perpetuo in Eccleſia fuſile creditam, tanquam certam & indubitatam: ergo hoc ſatis eſt, vt exiftimanda fit de fide certa.

Tertio de fide eſt: anima ſanctas, ſi ſint omnino puræ, nullumque reatum poenæ habeant, cum ſepa- C rantur à corpore, non experiri poenas purgatoriij, nedum inferni: ergo multo magis eadem certitudine idem eſt de Christi anima ſentientium, non ergo illa attigit ignem inferni, cum nullam haberet cul- pam, nec purgatoriij, cum nullum haberet poenæ reatum. Et reuera ſi authores ſecundi erroris ſupra relati conſtanter loquerentur, potius dicere deſu- ſent Christum paſſum fuſile poenas purgatoriij, quam in inferni: quia voluntari, ac ex charitate, & breui tempore illas paſſus fuſile: in quibus circumſtan- tiis poena purgatoriij ceneſtur diſſerre a poena inferni. Quis autem neget eſſe hæreticum dicere Christi animam ſine vilo reatu poenæ poenas purgatoriij fuſinuſſe, cum de qualibet alia anima iusta ita tentire hæreticum fit? Dices Christum non eſſe paſſum ob reatum poenæ, quam ipſe ſua cauila deberet, ſed noſtri cauila, & vi fidei uſſor ac redemptor noſter. Sed huic euafioni obſtant alia principia fidei. Primum quod purgatoriij poena non eſt inſtituta ad ſatiſ- ciendum pro aliis (hoc enim eſt proprium officium huius vite) ſed ad ſatiſciendum propriis reatibus ac debitibus. Deinde (quod præcipuum eſt) quia ſecundum fidem Christi in cruce plenifime ſoluit pro omnibus noſram conuittans redemptionem ad Hebr. nono & decimo, & pretium quod ſoluit, non fuſile poena purgatoriij, ſed ſanguis 1. Pet. 3. & 1. Ioann. 1. Pet. 3. 1. Apoc. 5. & ideo noſtra redemptio morti eis, & noſ 1. Ioan. 1. poenitentibus inferni singulariter tribuitur, ad Ro- Apoc. 5. man. 5. ad Colos. 1. De qua re multa congeſtus in Rom. 5. 1. Tom. diſp. 4. diſp. 13. & ſect. 6. & diſputat. 39. ſect. 3. Colos. 1. ergo poſt mortem nec ſuimer cauila, nec ut fidei uſſor habuit aliquem reatum aut debitum poenæ: er- go nullo modo pati potuit poenas purgatoriij vel in- ferni. Et hinc facile poſteſt colligi propria ratio hu- ius veritatis quam in ſequente conuincione magis explicabo.

Dico tertio, anima Christi Domini ab instanti in quo fuit à corpore ſeparata, ſuit omnino impaſſibili. Ita ſentient Theologi ſupra citati: ſed illi proba- morib. omni- biliorem duntaxat: exiftimā hanc aſſertionem; nino impaſſibili. mihi tamen ita certa eft, vt cohtaria omnino im- probabilis, temeraria, acerrōi proxima videatur, & in primis ſuppono animam rationalem à corpore ſeparata ſuapte naſtu eſſe impaſſibilem paſſione extrinſecuillata, qua ad corruptionem tendat. Eſt enim ſpiritualis, quæ à corporibus pati non poſteſt, neque ab illa creatura alterari, corrumpive. Solum

pp. 3 pol.

Animam rationalis separata pati quid possit.

posset ex natura rei ab spiritibus naturæ superioris per vim alicubi detineri, quod genus quoddam passionis existimari potest. Certum est autem, animam Christi à nullo potuisse hanc vim pati, quia ratione unionis habebat vim & efficaciam supra omnes spiritus. Vnde etiam in corpore mortali existens, eos suo nutu ac voluntate mouebat. Rursus potest anima separata ex natura rei pati passionem vel receptione aliquæ intentionali, recipiendo aliquam speciem, vel speciem modum, aut à Deo, aut per locutionem & illuminationem ab alio spirito. Hæc verò receptione ex suo genere non pertinet ad passionem penalem, de qua nunc loquimur, sed potius pertinere potest ad passionem perfectiū: quæ habere non potuit locum in anima Christi separata, cum esset omni scientia plena, nisi fortasse in spirituali locutione quæ ad præsentem materiam non spectat. Nō enim hic explicandum est quo modo angeli loquuntur cum Christo, vel nunc in gloria, vel cum anima eius in triduo. Potest tamen hæc qualisunque impressio ad passionem penalem pertinere, quando involuntarie recipitur, vel est de re quæ posse tedium, tristitia me pare. Quod genus passionis invenitur sine dubio in gehenna, & fortasse in purgatorio animæ sanctæ aliquid huiusmodi patiuntur. In Christi autem anima habere locum non potuit: quia cum ratione unionis esset omnibus creaturis superior, nihil involuntariè ab eis pati vel recipere poterat. Propter quam causam etiam in hac vita corpori unita non potuit à dæmonibus pati suggestionem aliquam internam, vt in superioribus dictū est. Cum vero Deo esset unita, & plene beatæ, nec quidquam simile ab ipso Deo pati, nec aliquod ei obiectum representari poterat, quod illam contristaret: quia diuina fructus nullam vel minimam tristiam secum admittit. Igitur considerata natura animæ rationalis, & superaditus animæ Christi unionis hypostatica, & visione beatæ, necessitate quadam naturali sequitur, vt illa anima separata ex natura rei sit impassibilis: quia præter passiones enumeratas nulla alia excogitari potest.

Supereft, vt probemus, etiam supernaturaliter fuisse impassibilem animam Christi ab instanti mortis. Quod facile fieri, si supponamus non esse sermonem de potentia remota, sed proxima. Potentiam remotam voco solam potentiam obedientiam cum non repugnantia, nec implicatione contradictionis. Quo certe sensu non solum in triduo, sed etiam nunc anima Christi est passibilis, & omnes Angeli beati pati possunt: tamen ab hac potentia non denominantur res simpliciter & absoluē loquendo, præsertim si constet lege ac promissione diuina statutum esse, vt nunquam reducatur in actum. Potentia ergo proxima in præsenti dicetur, si fingamus aliqui creature datam esse instrumentarium virtutem, vt passionem aliquam in anima Christi separata posset efficiere, vel si diuinitus ordinatus esset, vt aliqua tristitia posset affligere illam animam, non obstante fruitione beatæ: & hoc sensu negamus potuisse illam animam supernaturaliter pati, sed potius fuisse impassibilem. Et probatur primo, quia cū hoc miraculum neque scriptum sit neque traditum, & sit præter dignitatem, & meritum unionis hypostatica, temere fingeretur. Et in hoc est maxima differentia inter animam separatam & coniunctam: quia dum est in corpore passibili, naturaliter pati potest ab extrinsecis agentibus, quæ Deus agere permitit sine novo miraculo: secus verò quando iam est separata. Atque eadem est differentia inter animam & corpus inter se separata: nam corpus, siue coniunctum, siue separatum ab anima, pati potest: & ideo mirum non est, quod corpus Christi in triduo aliquid passum fuerit. Quia non fuit necessarium, vt Deus supernaturaliter omnem actionem naturali impediret, sed solum eam, quæ corru-

A ptionem afferret, aut quæ Christum non deceret. At vero è contrario anima naturaliter nihil pati poterat: & non oportuit vt Deus aliquod instrumentum eleuaret, vt miraculum faceret, quo illa pateretur. Vnde est secunda ratio, quia Christus non assumptis passiones, seu potentiam proximam patiendi, nisi propter operandam nostram salutem, & hac ratione miraculose effectis ut anima existens in corpore, etiam si beata esset, capax foret tristitiae: sed consummavit opus nostræ salutis dum in corpore mortali vixit: ergo non est cur anima à corpore separata, supernaturaliter fieri passibilis: sicut ergo statim impossibilis. Maior de fide est, vt latè tractauit superiori tomo disput. 5. Minor etiam est de fide, vt paulo ante probatum est. Et hæc est potissima differentia inter animam Christi coniunctam & separatam, propter quam, licet in veroque statu fuerit beatæ & unita verbo, & in vno tamen fuit passibilis, & non in altero. Tertio, reperio argumentum supra factum, quia animæ sanctæ post mortem salem Christi, statim sunt gloriose & impossibilis, si nihil habeant purgandum: ergo multo magis anima Christi Domini, propter easdem rationes quibus similis consequentia probata est.

Quod tandem ita declaro, nam vel anima Christi de facto aliquid passa est in triduo, vel non. Primum dici non potest, vt probant omnia quæ in secunda conclusione adduximus: illa enim generaliter procedunt de quavis passione. Conuincitur etiam exemplo aliarum animalium iustarum, quæ post Christi mortem nihil purgandum habent. Ac præterea, quia nihil singi aut excogitari potest, quod tunc anima Christi passa fuerit, cum neque gehenna, neque purgatorijs penas sustinuerit, neque illud tedium, vel tristitia, quam sancti Patres ante Christi mortem patiebantur: nam potius suo aduentu ac descensu ad inferos, eam abstulit. Neque vero ipse descendens ad inferos, aut existentia in eo loco potuit Christum affigere, quia non erant ei involuntaria, neque ibi existebat vt reus, sed vt victor, & Dominus. Denique neque peccata hominum, neque poenæ damnatorum, quæ intuebatur, tristitiam parere potuerunt: aut ex charitate, & zelo diuinorum honoris, aut ex charitate, & compassione proximorum. Alioqui etiam nunc possit Christus & quilibet alius beatus ex earundem rerum consideratione tristari: non tamen ita est, quia ratione status non sunt capaces tristitiae, & quia omnia illa considerant sub ordine diuinæ prouidentiæ ac iustitiae, quam præferunt omnibus creaturarum commodis, & iudicant omnia illa in maiorem Dei gloriam, & honorem cedere: eadem autem ratio est de anima Christi in triduo, quæ (vt diximus) nullam habuit causam, vel rationem, vt miraculose aliquam tristitiam in se admitteret, nihil ergo passa est ab instanti mortis, ergo extincione fuit impossibilis, quandoquidem nec secundum propriam naturam, & dispositiōnem pati poterat, neq; diuinitus ordinatum erat, vt aliquid pateretur.

E dico quarto, Anima Christi in triduo caruit quidem aliquibus perfectionibus gloriæ accidentalibus, propriè tamen nullam penam sustinuit. Hanc conclusionem satis explicui in commentariis articuli primi, & quinti. Et patet breuiter prior pars, quia caruit corpore, & omnibus gaudiis & operationibus, quæ per corpus nunc operatur, caruit etiam loco cœlesti, vt infra dicam. Posterior pars probatur, quia his bonis non caruit in sufficiencia, vel penam alicuius culpa: sed quia propter alias rationes diuinæ prouidentiæ ita expediebat. Adde hoc ipsum nunc etiam dico posse de Christo in celo regnante. Adhuc enim caret aliquo præmio accidentalib; imo & aliqua mala extrinseca susscit, quæ improprie dicentur mala poenæ. Adhuc

Anima Christi in triduo nullam propriam penam sustinuit.

Disput. XLIII.

Adhuc enim à multis blasphematur, & in multo-
rum intentibus infamiam sustinet, quia à multis ad-
huc existimatur seductor, & iniquus. Vnde caret
perfecta ac integra exaltatione nominis sui: caret
honne, & adoratione sibi ab omnibus debita: caret
denit societate multorum prædestinatiorum: atque
ad integrum complementum sui corporis mystici.
Quæ omnia ad gloriam, & præmium accidentale
pertinent: non tamen propterea dici potest adhuc
sustinere aliquam poenam propter eandem rationem
supradictam. Sicut etiam in quantum Deus caret
honne debito à multis, & fama, & existimatione
debita, non tamen propterea dici potest aliquam per-
petuiam poenam.

Responsio ad arguments Ad fundamenta primi erroris nihil ferè oportet
respondere, quia omnia alijs erroribus nituntur.
Primo enim falsum est per Christi redemtionem
factum esse, ut nostræ dispositiones, & satisfactiones
nō sint necessariae. Deinde etiam est falsum, debuisse
Christum nos redimere per easdem penas, quibus
peccatum in hac vita non remissum, in futura puni-
tur. Alioqui etiam in æternum debuissent in inferno
puniri: poenæ ergo huius vitæ satis supererunt,
cum essent infiniti valoris. Præterea valde errant, dum
negant esse proprium locum inferni, ut facile consta-
re potest ex disputatione præcedenti, & nonnulla ad-
demus sc̄t. sequenti.

Testimonij In fundamento secundi erroris, solum superest
exponendus unus, vel alius Scripturæ locus. Ratio
enim quæ ibi adiungitur, iam expedita est. Primus
locus est Acto. 2. *Quem Deus suscitauit solitus doloribus* C *inferni*. Quem locum Caetanus ibi exponit de pœ-
nis accidentalibus & extrinsecis: sed eam expositionem
supradictum refellimus. Dupliciter ergo potest expo-
nere cum Aug. epist. 99. Primo, ut hæc verba referantur
ad ipsum Christum, & hoc modo soluit dolores in-
fernorum, non auferendo quos passus est: sed præuenien-
do, ne illos patereretur. Secundò, ut referatur ad a-
lios, & ita soluit dolores ab animabus sanctis, quæ
(ut supra diximus) aliquos dolores patiebantur. O-
mittit aliter legi illum locum in Græco, scilicet, *solu-*
tus doloribus mortis, quomodo legit Chrys. ho. 6. in A-
cta. Nam lectione vulgata retinenda est, quoniam illa
alia facies etiam habeat expositiones, scilicet, Christum
resurrexisse solitus doloribus, quos in morte
passus est, vel resurrexisse soluta morte, quam tot
doloribus sustinuerat, vel certè, quod sicut morte
sua, & resurrectione, mortem interemis, ita & dolores,
qui mortem comitari solent, quodammodo soluit,
dådo nobis spē viræ immortalis, & impensis.

Testimonij Secundus locus ex Psalmo 17. *Dolores inferni circum-
dederunt me*, facilem habet expositionem. Dolores eni-
m inferni dicuntur, non qui sunt in inferno, sed
dolores mortis, ut exponunt Basilius, & Theo. Nam
(ut supra dicebam) quia per mortem omnes homines
descendebant in infernum, id est mors quasi quidam
transitus ad infernum existimatatur, & hac de
causa graui simi dolores, qui mortem possint infer-
re, dolores inferni dicuntur. Hieronymus vero expo-
nit dolores inferni, id est, inuidia detrahērium, qua mor-
tem infernalem operantur. Quod magis explicans Aug.
dicit. *Dolores inuidientia, qui perdant ad infernum pec-
cati, circumdederunt me*, significans nō esse sermonem
de doloribus, quos Christus patiebatur: sed quos ex
inuidia patiebantur, qui eum persequebantur. Ita
ut significetur ira, & rabies, quæ Iudeos in Christum
agitabant. Sed prior expostio magis literæ consen-
tanea videtur.

Psal. 87. Tertius locus explicandus est ex Psalmo. 87. *Posue-
runt me in lacu inferiori, &c.* Qui eandem ferè cum præ-
cedenti habet expositionem. Nihil enim aliud illis
verbis significatur, quam acerbæ tormenta quibus
Iudei Christum afficerūt, ut eum morti tradarent.
Est enim in his, & similibus locis considerandū, Da-
uidem ita loqui de Christo, ut etiam de seipso loqua-

Sectio I. & II. 451

A tur, suamq; afflictionem describat, quando à Saule,
vel ab Absalone quærebatur, ut interficeretur. Et
quia mors maximum malorum indicatur, & eo tē-
pore censebatur ut via ducens ad infernum, ideo il-
lis metaphoris, & loquendi modis, & suas, & Christi
calamitates descriptis, ut omnes Patres supra citati
intelligunt. Non est ergo in huiusmodi locis sermo
de doloribus, quos damnati in inferno patiuntur.

SECTIO II.

*Virum anima Christi in triduo vere, ac proprie de-
scenderit ad infernos.*

Q Vanquam nullus, qui sacras Scripturas admittat, simpliciter negare audeat, Christum ad infernos descendisse, quoniam (ut videhimus) & fre-
quenter, & expressis verbis id testantur: heretici ramen, nonnullique Catholici ita eas exponunt, ut e-
uentur, atque rem ipsam negent. Primo ergo hereti-
ci huius temporis contendunt, Christum secun-
dum animam non descendisse ad aliquem locum
subterraneum, qui nomine inferni significetur. Putant enim huiusmodi locum nullum esse, atque sine
fundamento ad Scholasticis confitunt. Et ideo quidam
eorum (ut Brentius, & Calvini) dicunt animam
Christi descendisse ad infernos, solum quia dolores
inferni sensit. Alij nēq; hoc existimant necessarium,
quia descendere in infernum nihil aliud putant fu-
se, quam mori. Lætæ quām interpretationem Christus
potius secundum corpus, quam secundum ani-
mam ad infernos descendit. Fundamentū huius erroris
præter tractata præcedent Sectione, solum videtur
esse potuisse. Quia nomine inferni in Scriptura sepul-
crum significatur, iuxta illud Iob 17. *Sicut in uero, in-* Iob. 17.
fernus domus mea est, & Psalm. 87. *Vitamea inferno ap-*
propinquauit, & Psalm. 114. *Pericula inferni inuenierunt* Psalm. 114. *me*, id est, pericula mortis: & Psalm. 149. *Dissipata sunt 149.*
offa securis infernum. Ergo hoc est fatus ad intelligendas
Scripturas, quæ de descensu Christi ad infernos lo-
quuntur.

Secunda sententia est Durandi in 3. p. 22. q. 2. 3. Durand.
qui & admittit proprium locum subterraneum, qui
infernus dicitur, & ad illum intelligit Christum de-
scendisse, & in his differt à superioribus hereticis:
tamē in verbo descendendi ponit metaphoram. Quia
non existimat Christum propriè secundum substantiam,
& præsentiam animæ sua illuc descendisse: sed
tantum secundum virtutem, & efficaciam. Po-
test hæc sententia funderi primò, quia hoc fatus est ad ex-
pliendas Scripturas, maxime cum Christus dicatur
descendisse ad infernos, ut animas sanctorum Patrum
beatificaret, easque inde eriperet: sed hoc non est
necessaria præsentia substantialis, sed sufficit virtus,
& efficacia: ergo. Et confirmatur à simili, quia etiam
Christus dicitur eo tempore fuisse in paradyso, iux-
ta illud, *Hodie mecum eris in paradyso*, & tamen non est Luc. 23.
necessæ intelligere fuisse in loco paradyso secundum
realē præsentiam, sed secundum efficaciam, scilicet
quia ibi beatificauit animam latronis. Vel cer-
tè, si ibi fuit secundum realē præsentiam, vel non
fuit in inferno, vel in duabus locis distinctis, ac valde
de distantibus simul exxit. Secundo, de Christo nō
solum dicitur descendisse ad infernum, sed etiam ad
omnes partes inferni, iuxta illud Ecclesiast. 24. Pene-
trabo omnes inferiores partes terre, & inspiciam omnes
dormientes, & illuminabo omnes sperantes in Domino : &
tamen non propterea creditur descendisse ad omnes
partes inferni secundum præsentiam realē. Nam
D. Thomas quoad locum gehenne, & purgatorij
hoc explicat de descensu secundum efficaciam, ergo
eadem ratione potest Durandus id etiam exponere
simili modo quoad Sinum Abrahæ. Tertiò, pro-
prium fundamentum Durandi fuit. Quia res spirituales
non dicuntur esse in loco, nisi ratione opera-
tionis transiunt ad corpora, imò existimat ille

Angelum (idemq; est de anima) non esse vbi operatur, secundum realem præsentiam : sed secundum præsentiam ordinis, anima autem separata non potest habere operationem circa corpus, nec Christus Dominus viam habuit, ergo.

Dicendum vero est primo : Christum Dominum ad infernum secundum animam descendisse. Afferatio est de fide. Intelligimus autem nomine *inferni* locum aliquem certum subterraneum. Et hoc sensu definita est hæc conclusio ab Ecclesia, ut poeta videbimus. Probatur ergo primò ex Scriptura, & Sanctis Patribus. Primus locus, & clarissimus est Actor. 2. vbi Petrus ad probandam Christi resurrectionem afferit illud Psalm. 15. *Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem :* & subdit. *Prouidens loquutus est de resurrectione Christi, quia neg. derelictus est in inferno, neque tayo eius vidit corruptionem:* Si ergo anima Christi post separationem à corpore non fuit derelicta in inferno : sed inde reuocata, ut Christus resurget, necesse est, quod illuc antea descenderit. Ita interpretantur hunc locum Basil. Theodor. Hieron. Beda. August. Ambros. Mart. 12. Chrysostom. Eutym.

*Psalms. 15.
Act. 2.
Basil.
Theodor.
Hieron.
Beda.
August.
Ambros.
Mart. 12.
Chrysostom.
Eutym.*

*Hieron.
Theophyl.
Ivan. 2.
Tertul.*

*Iren.
Ambros.
Hieron.
Ephes. 4.
Chrysostom.*

Hieron.

Rom. 10.

A re. Aut quis descendit in abyssum, id est Christum à mortuis reuocare. Vbi supponitur Christum fuisse in abyso, indeque fuisse redditum, ut resurget: nomine autem abyssi infernus significatur. Vnde Luca. 8. legio *Lucas.* Dæmonum rogabat Christum ne imperaret illis, *Anselm.* ut in abyssum irent, & ideo cælo opponitur tanquam extremè distans ab illo, & vtres homini difficilima proponitur, illuc descendere, sicut in cælum ascendere. Ita exponunt Ambrosius, Anselmus, Theodoretus, & Theophylactus, qui aperte dicit, *ex abyso,* *Theodor.* id est, *ex abditissimo, ac profundissimo loco inferiori.* *Quintus locus est 1. Petri. 1.* *Vivificatus autem spiritu, in quo 1. Pet. 3. ijs, qui in carcere erat, spiritibus veniens predicauit. De quo ijs nonnulla diximus disp. præcedenti, & statim plura attingemus.*

B Præter hæc vero testimonia, que propria sunt, affiri possunt alia ex veteri testamento, in quibus mysterium hoc adumbratum est. Ut est illud Psalm. *Psal. 15.* 23. *Attollite portas principes vestras, & eleuamini portæ eternales.* Quod de hoc mysterio exponunt Hieronymus, & Augustinus ibi, idem Augustinus sermone *Augusti.* 2. de resurrectione, & significat Athanasius sermone *Athanas.* 4. contra Arianus verius finem. Item illud Psalm. *Psal. 29.* 29. *Eduxisti ab inferno animam meam: item illud Psalm.* 38. *Deus redimes animam meam de manu inferi: cum atcepisti me: & illud Psalm. 106.* *Quia contrivit portas a reas, & vestes ferreas confregit, & illud Psalm. 138.* *Dame probasti me, & conognovisti me tu cognovisti sessionem meam, & resurrectionem meam, & infra, si ascendero in cælum, tu illic es, si descendero in infernum ades.* *Quia loca, & familiæ in sensu mystico afferuntur, de quibus videri potest Hieronymus. Augustin. Hilar. & Basil. in Psalm.*

Secundo principaliter probanda est hæc veritas Ecclesiæ definitione, ac traditione. Definita enim est in Conc. Lateran. ut habetur in cap. Firmiter, de summa Trinit. & fide Cathol. Idem traditur in Concil. Toletan. 4. in confessione fidei, & in symbolo Athanasij, quod Ecclesia recepit, & in symbolo Apostolorum, prout nunc ab Ecclesia recipitur, & recitat. Hunc etiam fuisse perpetuum Ecclesiæ sensum, ac traditionem ex scriptis Sanctorum Patrum euidenter constat, quorum testimonia tam sunt frequentia, & vulgaria, ut in eis recensendis immorari superuacaneum videatur. Indicabo tamen nonnulla loca præter ea, que inter expounda Scripturarū testimonia indicata sunt, tam in hac Sectione, quam in præcedenti disputatione, & alia que in sequentibus necessariò erunt referenda. Ex Gracis igitur Patribus docuerunt hanc veritatem Ignatius epis. 5. ad Trallianos, Athan. libr. de Incar. Christi prope finem, Clemens Alex. lib. 2. & 6. Stromat. Gregor. Nazianz. ora. 35. que est 3. de Theologia in fine, & orat. 42. quæ est 2. in Pascha, versus finem, Basil. homil. in Psal. 44. circa illud. *Myrra gutta, & cæsta à vestimentis suis,* Cyril. Ierosol. cat. 4. & 14. & Alexan. lib. de fide ad Theodosium circa medium. Epiph. in Ancorato, & hæres. 46. 69. 77. & 79. & in fine Panarij, in professione fidei. Damasc. lib. 3. de fide cap. vlti. Orig. hom. 15. in Genes. Euseb. lib. 4. de Demonst. ca. 12. & libr. 1. Histor. cap. vlti. referunt orationem Thaddæi vnius ex septuaginta discipulis ad Abagarum, in qua inter explicanda alia Christi mysteria, descendimus ad infernos posuit, eiusquerationem reddidit, idem Nicephor. libr. 1. Histor. cap. 31. Ex Latinis vero Cyprian. libr. 2. aduersus Iudeos capit. 24. & 25. & sermon. de Passione circa finem & sermon. de Ascensione prope finem. Leo Papaæ Epistol. 91. alias 63. cap. 17. & sermon. 1. de Resurrectione, Ambros. libr. 3. de fide cap. 3. clarissim in libr. de myster. Paschæ, cap. 4. Hierony. Oœc. 13. August. Epistol. 57. & 91. & 20. de Ciuit. cap. 15. & tractat. 78. in Ioan. Greg. Magnus lib. 13. moral. Fulgentius lib. 3. ad Thraimundum ca. Vigil. 23. Vigilius lib. 2. contra Eutych. & Beda lib. 3. in Job. Beda. capit. 37.

Vlti-

Niceph.
Cyprian.
Leo Papæ.
Ambros.
Hieronym.
Augustin.
Greg. Pap.

Vltimo possumus congruentes rationes reddere, ob quas voluit Christus ad inferna descendere, quas inclusi in sequenti conclusione explicabimus, & in solutione argumentorum Durandi.

Dico ergo secundo: Christi anima descendisse, ad inferos secundum substantiam suam, & realem praesentiam. Ita interpretantur hoc mysterium omnes Doctores Scholastici, in 3. d. 23. vno excepto Durando, cuius sententia non solum non est probabilis (vt existimat Picus Mirandulan. in apolo. qu. 1.) verum potius est erronea, & plane heretica. Primo, quia est contra Scripturam, vt ab omnibus Patribus exponitur, & ab Ecclesia vnamini consensu intelligitur. Secundo, quia loquitur contra proprietatem verborum Scripturae, sine villa necessitate metaphorici sensus, & sine villa autoritate. Tertio, verba illa, Non derelinques animam meam in inferno, nullo modo admittunt illum sensum de existentia per solam operationem, & efficiaciam. Quia si nunquam ibi fuit, etiam ibi operaretur, non potuit ibi derelinqui. Itē si anima Christi solum per operationem fuit in inferno, quid, quās, est ibi, non derelinqui? Certè solum esse poterit definire operari in inferno. Derelinqui vero in inferno, esset semper operari ibi, haec autē interpretationes per se sūt absurdissima. Praesertim cum Petrus addat Act. 2. Iuxta quod impossibile erat teneri illum ab eo, id est, Christum ab inferno, non erat autē impossibile Christum semper ibi operari: neq; hoc fuisset teneri ab inferno, neq; illo modo oportuisset eius animam ab inferno educi, vt corpori viriretur, & Christus resurgeret, quod tamen aperte Petrus intendit, atq; ita exponit verba David. Et eo dem modo induci ferē possunt reliqua Scripturæ testimonia, in quibus, inter premia diuinorum concessa anima Christi, & inter mira opera virtutis eius ponitur, quod anima eius paulo post descensum suum liberata ab inferno sit, quod non potest ad operationem referri. Nam si esset in inferno, tantum erat ibi operari, liberari ab inferno erit cessare ab illa operatione: hoc autē nullum erat beneficium anima Christi, neq; ad id præstantum magna aliqua virtus erat necessaria. Quartō, hæc veritas definita est ab Ecclesia, & in symbolo fidei ab Apostolis, & Athanasio proposita, ergo in sensu proprio, & non metaphorico tradita est, alias cum simul dicatur, resurrexisse, & ascendisse in celum possent omnia ad metaphorarū traduci. Adeo omnes Patres supra citatos ita aperte exponere, & in dicto Conc. Lateran. expresse declarari, descendisse secundum animam. Quia si propter solam operationem dicitur anima Christi descendisse ad infernum, poterit & dici ascendisse in celum. Quia etiam ibi aliquid operata est, Angelos illuminando. Dicitur etiam iuuisse ad paradysum terrestrem, vel eum locum, in quo Elias, & Enoch uiuent. Quia verisimile est, illis etiam manifestasse gloriam suam, eisq; gaudium consummatas redemptions annuntiatio. Similiter dicitur anima Christi profecta in dominum Virginis, vel in locum, vbi Petrus amare flebat peccatum: denique vbiunque aliquid operata est. Cōsequens autem repugnat Scripturis, quæ dum specialiter dicunt animam Christi fuisse in inferno, & inde fuisse eductam, vt Christus resureret aperte significant, & tantum ibi propriè fuisse, & alio modo, quam esset in alijs locis, vbi operabatur. Et confirmatur, quia alias eodem modo dicetur nunc Christus descendere in terrā, quia in ea multa operatur per virtutē animæ suæ: imd& in inferno nunc descendit, quia interdum aliquid ibi operatur saltem in animabus purgaturi.

Sexto argumento contra Durandi fundamentū. Quia vel repugnat anima humana separata, verē, ac realiter esse præsentem in loco corporeo, seu in inferno, vel non. Si dicat primum, necesse est, vt negat animas hominum damnatorum verē, ac pro-

A priē esse in inferno, quod est plane hereticum contra expressa Scripturae testimonia supra adducta disput. præced. Sect. 2. & contra vniuersalem Ecclesiæ sensum, & Patres omnes, vt in 1. par. quæst 64. latius ostenditur. Quod si dicat cum aliquibus discipulis D. Thomæ esse ibi, per passionem à corpore, seu ab igne: quid dicet de animabus puerorum, quæ nullam penam sensus patiuntur? Quid rursus de animabus sanctorum Patrum, in quarum loco nullus ignis erat, neque aliud corpus, à quo afficerentur, vel in quod ipsæ operarentur? Dicit fortasse illas animas fuisse ibi, quia detinebantur ab illis corporibus, Sed in primis hoc est falsum, saltem de animabus Sanctorum Patrum. Nullam enim vim à corporibus patiebantur: fuisse enim illa quedam pena sensus, & miraculosa operatio sine necessitate, fundamentoque confusa. Praesertim cum illæ summa voluntate obdident diuina voluntati, cuius iussu ibi manere cogebantur. Deinde inquirō, quid sit ibi detineri? Ceterè nihil est aliud, quam esse, & conseruari spiritum aliquem præsentem tali corpori. Ergo hæc detentio, vt sit possibilis, supponit esse possiblēm realem præsentiam animæ separata in tali loco, vel corpore, & addit, quod talis præsentia fiat, vel conservetur per efficaciam ipsius corporis, vel per aliam vim extrinsecam, ergo eadem ratione erit possibilis per virtutem diuinam, vel intrinsecam ipsius animæ vim. Quod si hæc præsentia est possibilis, sine causa negatur contra Scripturas, animam Christi fecisse seipsum realiter præsentem loco inferni, quod est illuc descendisse. Aliter eludit hoc argumentum Durandus dicens animas damnatas esse in inferno per deputationem. Quia scilicet definate sunt, ac deputatae, vt ibi perpetuo sint resumptis corporibus: animas verò Sanctorum Patrum ante Christi adventum fuisse in inferno per deputationem conditionata, quia ibi futura essent cum corporibus, nisi redimerentur. Sed in hac responsione multi continentur errores. Primò enim sequitur animas damnatorum nunc reuera non esse in inferno. Quia nunc non sunt præsentes: sed erunt postea, cum uiuentur corporibus. Secundo sequitur malos angelos non esse in inferno, quia non possunt deputari ratione corporum, quæ nunquam sunt habituri. Terrio sequitur, animas Sanctorum Patrum fuisse in gehenna damnatorum, quia secundum illam conditionatam deputationem ibi futura fuisse cum corporibus, nisi redimerentur. Quarto sequitur, animas purgandas nullo modo esse in loco purgatori, quia neq; absolute, nec conditionatè deputantur vt ibi sint cum corporibus, quia tantum purgande sunt in hoc statu, in quo sunt à corporibus separate. Atq; idem argumentum fieri potest de animabus infantium, si verum est eas post diem iudicii reassumptris corporibus non futuras in loco subterraneo, sed in hoc mundo. Vltimo tādem argumento, quia vel anima separata est nusquam, vel alicubi. Si nunquam, primum id intelligi nequit, deinde sequitur animas Sanctorum nunc non esse in celo, & Christum non verē, ac realiter eduxisse animas Sanctorū ab inferno, sed tantum spiritualiter, quæ omnia repugnant Scripturis, & Patribus. Si vero anima separata potest esse alicubi, potuit ergo anima Christi esse in inferno: fuit ergo ibi, vt Scriptura dicit. Cur autem ibi fuerit, iam iam dicemus respondendo argumentis Durandi.

Ad fundamentum hereticorū respondet tr, prium hereticum esse dicere nomen *inferni* in Scriptura nunquam significare locum subterraneum supplicijs animarum deputatum, est contra euidentissima loca Scripturarum, Luca 16. Matthæi 11. aliaque præcedenti disputatione notata, & contra omnium Patrum sententiam, & expositionem, vt videre licet in omnibus, quos hactenus adduximus, & Augustinus libro secundo Retractationum,

capit. 24. Hieronym. Isa. Gregor. 4. dialog. capit. 42. Tertull. in apologetico cap. 11. & 47. & lib. de anima, cap. 54. & 55. Deinde probabiliter dici potest, *infernum*, in Scriptura nunquam significare sepulchrum. Omnia enim loca quæ ibi citantur, & similia, apud simile explicari possunt de loco subterraneo inferni. Secundo, estd, concedamus aliquando *infernum* significare mortem, vel sepulchrum, illud solum est significatio analogia, & translaria, ex qua potius sequitur *infernum* propriè, & simpliciter dictum significare locum subterraneum, quando aliunde ad aliam significacionem non distrahitur. Nam [ut supra dicebam] quia animæ omnium hominum ante Christi adventum ferebantur in *infernum*, inde mors reputata est quasi via ad *infernum*. Ex quo tandem heri potuit, ut aliquando nomine *infernum* significaretur. Tertiò ergo dicitur, Scripturam dicentem Christum descendere ad *infernos*, non posse villo modo de sepulchro, vel de morte declarari, ut supra probatum est.

Responsio ad argumenta Durandi.

D Thom.
Cur reali
prægnacia in
infernum
Christus de
scendit.

Damasc.

Res spiritua
les sine villa
re, operatio
ne, vel appli
catione vir
tutis possunt
esse in loco.

D Thom.
Greg Nys.

Augst.

A potest, Christi animam habuisse in *inferno* aliquam actionem circa corpora: videlicet imperio suo illuminasse non tantum mentes animarum sanctorum: sed etiam aerem ipsum, seu locum corporeum, in quo illæ animæ habitabant, vt docent S. Thomas 3. dist. 22. q. 2. art. 2. quest. 1. Ric. art. 3. qu. 2. Decebat enim, ut locus ille tanti victoris prælentia cohonestus, quod fieri posset illustraretur, maiestatemque gloriae referret.

D Thom.
Ruffin.

Superest autem breve dubium ad hanc Sectionem pertinens. An hæc veritas de descensu Christi ad *infernos* non solum de fide sit, sed etiam articulus fidei. Et ratio dubius poteſt, quia in symbolo Nicenohic articulus non continetur. Et quamvis in symbolo Apostolorum habeatur, tamen quid ab ipsius Apostolis positus non fuerit, argumento est, quod aliqui antiqui Patres exponentes symbolum illum omittunt, ut Augustinus in libris de fide, & symbolo, & libris de symbolo ad Catechumenos, & Irenæus libro i. capit. 2. & Tertullianus, libr. de ve-

Dubium.
Syn. Nicen.
Syn. Apof.

August.
Iren.
Tertul.
Orig.

landis virginibus, in principio, & libr. de prescript. harer. cap. 13. & libr. contra Præxeam in principio, &

Origenes in initio librorum Periarchon. Respon- D Thom.
De censu
Christi ad
infernos

detur aliud esse inquirere, an hæc veritas posita sit ab Apostolis expressæ in symbolo, prout nunchabatur: aliud vero, an nunc computanda fit inter articulos fidei. Quoad priorem partem, licet non sit expresse,

omnino certum Apostolos illam particulam ad-

didisse, propter adducta testimonia: est tamen longe probabilius. Primo quidem, quia predicti au-

thores non negant, Apostolos addidisse illam par-

ticulam: sed solum illam omittunt. Quia nec for-

maliter referunt totum symbolum Apostolicum, prout ab eis editum est, & nunc in Ecclesia recita-

tur, neque in ijs locis solliciti fuerunt de explicando mysterio, quod in articulis mortis, & resurrectionis con-

tiniebatur. Secundò, quia aliqui Patres antiqui eam particulam referunt, & exponunt, quorum testi-

monium affirmans maius est, quam authoritas ne-

gatiua aliorum. Exponunt autem Chrysostom. homil.

2. de symbolo, Cyrill. Ierosolymit. cat. 4. & Ruffinus in expositione symboli. Qui tamen addit in Eccle-

sia Romana symbolo, & in Orientis Ecclesijs non haberi illam particulam. Existimo autem loqui de

symbolo Niceno, non de Apostolico. Augustinus denique sermon. 137. & 181. de tempore (qui est de expo-

tione symboli) illam particulam addit, & exponit in cap. 7. quin etiam sermon. 115. (qui eriam est de traditione symboli) singulis Apostolos attribu-

Eusib.
Eusebius
ad inferna.

ens singulas particulas fidei, Thomæ Apostolo tri-

per hanc particulam. De cendit ad inferna. Eusebius vero libr. I. Historia. capit. vltimo refert Thaddæum discipulum Christi in summam quandam, quasi in symbolum redigens Christianam fidem, hunc articulatum cum alijs posuisse. Denique Clithonæus super Damascen. libr. 3. de fide capite vltimo dicit

Clytton.
Chrysost.
Cyr. Iero.
Ruffin.

hunc articulatum fuisse à beato Philippo symbolo Apostolorum adiectum: non adiungit vero probatio-

nen. neque mihi constat, unde id elicerit. Satis tam
probabile ex dictis est, ab aliquo Apostolo fuisse additum. Vnde appetit eximia impudentia harerorum huius temporis, dicentium hunc articulatum fuisse ab Scholasticis excogitatum, quos imi-

Erasmus in paraphraſi in Matthæum in pro- Eafm.
logo.

Quoad aliam vero partem, an hæc veritas anni-

meranda sit articulis fidei, ne sit de nomine quæ-

stio, distinctione vterum est. Si enim per articu-

lum fidei intelligamus veritatem fidei, specialeme-

nt difficultatem habentem (vt D. Thomas illum defi-

D. Thom.
D. Thom.

nit 2. i. art. 6.) sic propriè dicendus est articulus fidei à ceteris distinctus, vt idem D. Thomas ibi tra-

didit art. 8. Si vero nomine articuli intelligamus ve-

ritatem, quam omnes fideles explicitè scire, ac cre-

dere teneantur, sic non existimo necessarium hunc compu-

Disput. XLIII.

August.

Midin.

computare inter articulos fidei. Quia non est res admodum necessaria singulis hominibus: & quia ob hanc fortasse causam in symbole Niceno omittitur. Cuius symboli cognitio videtur esse sufficiens ad praeceptum fidei impletum. Denique propter ea forte August. & alij Patres in principio citati exponentes symbolum, non explicitant populo hoc mysterium. Contra hoc sententia Medina hic, art. i. dicens esse omnibus hominibus necessarium explicite scire, & credere hunc articulum, & in Niceno symbolo esse omnissimum, non quia necessarius non fit, sed quia in Apostolorum symbolo erat sufficierenter traditus, nouaq[ue] difficultas orta non esset. Quæ sententia est probabilis, ac secura: absoluta tamen non existimo clari tale præceptum, nec posse sufficierenter ostendi.

SECTIO III.

Quid Christus in animabus existentibus in inferno operatus sit.

Quatuor [ut supra diximus] erat in inferno animarum ordines, de quibus sigillatum dicemus arque ita explicabimus omnes operationes, quas Christus in eo loco habuit. Nam de actionibus eius circa corpora, non est aliquid certum, & (si quid est verisimile) iam supra tacitum est. De actionibus item circa Angelos sanctos nihil specialiter occurrit descendendum. Quia cum illi iam viderint Deum; certum est animam Christi nihil noui in eos influxum, quod ad essentialē beatitudinem pertinuerit. Quia beatitudo est immutabilis, & augeri non potest secundum naturam suam, & secundum legem Dei ordinariam, & non sunt fingenda miracula sine fundamento, aut necessitate. Quoad accidentalem vero beatitudinem, credendum est Christi animam e corpore egredientem illuminasse Angelos, atq[ue] noua gaudia illis attulisse. Ea tamen actio per se non pertinet ad effectus a Christo factos in loco inferni, quia Angeli sancti per se ad illum locum non pertinent. Quamquam dubitandum non sit, eos cum Christo illuc descendisse.

Christus in infernum de ad infernos animabus sanctis, quæ in Sinu Abraham erant, essentiale beatitudinem, ac carteria anime bona, quæ illam consequuntur, contulisse. Hoc de fide certum existimo. Quia de fide est illas animas non vidisse Deum ante Christi mortem, ut supra ostendimus. Deinde est de fide certum Christi per mortem aperuisse hominibus ianuam regni (vt ibi declarauimus) ideoq[ue] de fide etiam certum est animas Sanctorum omnium post Christi mortem decedentium (si nihil purgandum habeant) statim videre Deum: virgo idem est de praeditis animabus.

Dices, quamvis sit de fide statim vidisse Deum: non est tamen de fide animam Christi operata esse in illis hanc visionem. Respondeo, quamvis probabiliter existimemus Christi animam per veram, ac physicam efficientiam operatam esse in his animabus lumine gloriae, per quod Deum videre possent [vt etiam Caietan, hic articul. 2. opinatur] nunc tamen non loquimur in hoc sensu: sed abstrahendo a physica efficientia, de operatione per modum meriti, vel quacumque alia ratione, ita ut sensu sit, Christum descendisse ad infernos, vt propter sua merita statim sancti Patres visionem beatam acciperent, atque de illo loco simili cum Christi anima educerentur. Et hoc sensu dicimus esse hanc veritatem de fide, quam 13. c. Oseas praedixerat, dicens, *Ero mors tua, o mors, mors tuus ero in ferne, vt interpretantur August. serm. 137. de tempore, & Greg. 12. Mora. cap. 8. & Zacharias capi. 9. Tu quoque in sanguine testamenti tui emisisti vinculos tuos de lacu, in quo non erat a-*

Sectio III.

455

A qua, vt Hieronymus, Cyrius, & ferè omnes expoundunt. Quamvis Aug. 28. de Ciuitat. c. 25. altero interpretetur. Paulus præterea ad Ephesios 4. in eundem sensum de Christo interpretatur verba illa Psal. 67. Ascendens in altum, capiuam duxit captivitatem, & subdit. Quid autem ascendit, quid est, nisi quia descendit primum in inferiore parte terræ? Quæ verba veluti interpretans Thaddeus apud Euseb. lib. 1. Histor. ca. vii. Descendit (inquit) ad inferos, & disruptus materiavi, quam à seculo nemo disrupterat. Qui descendit quidem solus: ascendit autem cum grandi multitudine. Et similia ferè verba habet Ignatius dicta Epist. ad Trallianos. Denique omnes Patres supra citati, cum testantur Christum descendisse ad inferos, addunt illuc descendisse, vt animas Sanctorum ibi quiescentes liberaret. Propter quod recte dixit Ori. hom. 15. in Gen. *Quod Christus dixit latroni, hodie mecum eris in paradyso, non illi dictum, sed omnibus Sanctis dictum intellige, pro quibus in infernum descendit.*

Sed objici potest, quia in eodem instanti, in quo Christus est mortuus, anima sanctorum Patri beatitudinem accepunt, cum in illo instanti consummata sit nostra redemptio, & ablato humana naturæ impedimentum, & consequenter aperta ianua regni. Vnde cum in illis animabus nullum esset personale obstaculum, in eodem instanti regnum ingressa sunt, & diuinam hæreditatem, ac mercedem accepunt, Ingressus namque ille temporis moras non requirit, & Deus non differt præmium, & coronam, quando ex parte hominis nullum est impedimentum. Sed in eo instanti nondum Christi anima descenderat ad infernum: ergo nullo modo potest dici Christus suo descensu operatus esse hunc effectum, neq[ue] ea de causa illuc descendisse, cum prius res esset facta, quam ipse illuc descenderet. Quæ ratio adeo mouit Durandum, vt propter illam negauerit Christum secundum realem presentiam ad inferna descendisse. Respondet tamen (si verum est spiritualem substantiam posse trahi ab extremo in extremo absque existentia in medio) facile intelligi potest, hunc descendens Christi ad inferos fuisse per huiusmodi discretam mutationem: atq[ue] adeo in eodem instanti, in quo Christus est mortuus, animam eius fuisse præsentem in loco inferni. Mortuus est enim per primum non esse, ergo in instanti mortis iam non erat in corpore, ergo transiit in eodem instanti ad locum inferni. Et hæc responsio, supposita illa sententia, mihi valde probatur, quia & omnem difficultatem euacuat, & perfectiorem modum descensus Christo attribuit. Quapropter, etiam si secundum potentiam naturalem non esset possibilis anima vel Angelo huiusmodi motus, verisimilius videtur Christi animam per supernaturem potētiam, sibi multis titulis debitam, & quasi connaturalē, eo motus genere in infernum descendisse. Nam, quod diuina virtute ille motus fieri posset, certū existimo: cum nulla repugnantia, vel implicatio contradictionis in eo ostendi posset. Secidit, si quis velit asserere Christi animam motu continuo ad infernum descendisse, negare in primis potest, illas animas in eodem instanti, in quo Christus est mortuus, fuisse beatas, quia noluit Christus, antequam ipse secundum animam præsens adesse, eas illuminare, quia hic modus congruentior illi visus est, & illa breuis dilatio non erat magni vel momenti, vel incommodi. Hæc vero responsio mihi sane non placet: tum propter rationem inter argumentandum factam, quæ videtur efficax. Tum quia non existimo dilationem beatitudinis, etiam si sit per breuissimam moram, parui esse momenti. Neq[ue] est villa sufficiens ratio, ob quam credamus Christum suo descensu hoc incommodū illis animabus attulisse. Et ideo melius dicetur eo instanti fuisse illuminatas, & hoc attribui suo modo descendens Christi, quia ab eo instanti cepit illus mōrē, quamvis nondum illuc peruenisset.

Hieron. Cyril.
August.
Palm 67.
Ephes. 4.
Euseb.

Obiectio

Durand.

Respons.

Ab instanti
mortis Christi
animam sā-
ctorum Pa-
trum le-
sse corp-
rus,

Cait:

Osee 13.
August.
Greg. Pap.
Zach. 9.

Secun-

Anima Christi ad infernum delapsa animas ab inferis non liberante.

Dubium. Greg. Naz.

August. Att. 2.

Clem. Alex.

I. Pet. 3. & 4.

Nicetas.

Iren. Cyprian.

Supplicia damnatorum eterna. August. Philippi.

Matth. 25.

Secundo certum est, animam Christi descendendo ad inferos non eduxisse de locis inferni animas ad eternam supplicia damnatas, neque illis beatitudinem contulisse (sib' damnatis comprehendimus etiam pueros in solo originali deceperentes: quia licet in penæ modo ab alijs differant: tamen in eternitate penæ damni eadem est de illis, ac de ceteris ratio.) Et hoc sensu assertio posta est communis Sanctorum, quos supra citauimus, & Theologorum in 3. d. 22. Sed antequam illam probemus inquiri statim potest, an sit certa de fide. Et ratio dubitandi esse potest, quia Gregor. Nazianzen. orat. 42. l. 2. de Paschate agens de descensu Christi ad inferos, sub dubio reliquit, Vtrum omnes sine villa exceptione aduentu suo saluos fecerit, an illuc quoque eos dumtaxat, qui crediderunt. Et Augustin. Epist. 99. ad Euodium, propter locum A. & 2. Solutus doloribus inferni, non dubitat affirmare, quin præter animas sanitas, qua in Sinu Abraham quiescebat, Christus liberavit aliquas ex ijs, quæ dolores inferni patiebantur: incertum tamen relinquit, An omnes, quos in eis doloribus inuenient, liberaverit, an quosdam, quos illo beneficio dignos iudicauit. Deinde Clem. Alex. 6. lib. Strom. ante medium scribit, Christum descendendo ad inferos, etiam damnatis prædicasse suum aduentum, ac fructum eius, si in ipsum crederent, ijs præferrim, quibus in hac vita non fuerat prædicatum, propter verba Petri. Canon. cap. 3. In quo (id est in spiritu) & his, qui in carcere erant, spiritu veniens prædicauit, qui increduli fuerant aliquando, quando expulsa habuit Dei patientiam in diebus Noe. Illi enim qui increduli fuerunt in diebus Noe, damnati sunt, ergo potuerunt aliquæ animæ damnatae credere Christo in inferno prædicanti, ideoq; inde educi. Vnde ca. 4. subdit Petrus. Ideo & mortuis prædicatum est Euangelium, ut iudicentur quidem secundum hominem in carne. Eademque sententia habetur in oratione de defunctis, qua Damasceno attribuitur. Et in quibusdam Patrum historijs (vt Nicetas refert super Gregor. Nazian. dicta orat. 42.) legitur, Platonem apparuisse cuidam Christiano, qui ei sepe maledicebat, & connitijs lacerabat, atque dixisse. Ego quidem me peccatorem esse non inferior: verum, cum Christus in infernum descendit, nemo ante me ad fidem accessit. Quin potius referunt etiam Irenæ. libr. 1. contra hæres. capit. 29. & Epip. hæres. 24. Marcionem assertuisse Christum descendendo in infernum omnes animas damnatas liberasse: & (quod stultissimum est) sanctorum Patrum animas ibi reliquisse, quod prædicatione eius, quam in inferno habuit, fidem adhibere noluisse. Tandem: aliqui existimarent nostra suffragia possi valere damnatis ad aliquam penæ remissionem. Multorum etiam opinio fert, Traiani Imperatoris animam orationibus sancti Gregorij fuisse ab inferni penæ erexit, propter Damasceni autoritatem in oratione de defunctis, vbi id est refert de Falconilla similiiter ab inferno liberata orationibus sancte Theclæ. Quid ergo mirum, quod Christus descendens ad inferos animas damnatas liberauerit?

Nihilominus respondeo conclusionem positam, intellectam secundum ordinariam legem, atque universali de omnibus damnatis (vt posse esse locus aliqui priuilegio) esse certam de fide. Propter quod August. libr. de hæres. in 79. inter hæres ponit, quæ asserit, Christo descendente ad inferos credidisse, incredulos, & omnes inde liberatos, sequitus Philippi, libr. de hæresib. cap. de descensu Christi ad inferos. Et satis constat ex vniuersali consensu totius Ecclesiæ, & omnium sanctorum Patrum locis supra citatis, & ex testimonijs Scripturæ, quæ iam afferimus. Nam in primis Scriptura docent penas damnatorum esse æternas, Matthæ. vigesimo quinto. Ita in ignem æternum, & inferius, Et ibant hi in supplicium æternum. Ergo etiam penas eorum, qui ante Christi adventum damnati sunt, sunt æternæ. Nam

A de omnibus loquitur generaliter Scriptura, ergo non omnes liberati fuerunt à Christo. Quia si omnes fuissent liberati à Christo, omnium pena temporalis fuisset. Et hoc argumentum conuincit, secundum communem legem diuinæ iustitiae nullam ex illis animabus fuisse inde educatam, quia hæc est lex latæ, vt, vbi cederis lignum, ibi maneat, siue ad astrum, siue ad aquilonem. Item quia huius vitæ tempus concessum est hominibus ad comparandam, vel amittendam æternam vitam, & ideò, qui hic non fuit vius medijs concessis à Deo ad fidem, & gratiam obtinendam, secundum legem ordinariam consequi salutem non potest. Tandem quia alias peioris conditionis fuissent homines, qui nunc damnantur, quam qui ante mortem Christi: non ergo eduxit Christus ab inferno animas damnatas. Et in hunc sensum interpretantur Augustinus & Gregorius super illud Ofec 13. O moro ero mortua: morus tuus ero inferne. Dicitur enim Christus interemisse mortem, quia omnino illum extinxit, & perpetuam vitam hominibus obtinuit: infernum autem tantum dicitur momordisse, quia non omnino illum euacuauit, sed quandam ei partem duntaxat eripuit. An vero ex speciali priuilegio sua voluntate, & arbitrio aliquem damnatum ē gehenna Christus eduxerit, dubitari quoquo modo potest. Nam licet videatur temporarium hoc affirmare contra generales regulas Scripturæ fine fundamento, vel authoritate, simpliciter tamen non videtur esse erroneum, vel hæreticum. Quia non est de fide, generalem illam legem, nullam dispensationē, priuilegium vè admittere. Et iuxta hæc possent intelligi Nazianzenus & Augustinus supra citati, quāquam Nazianzenus non videatur illa scriptis verbis, quoniam de hac veritate dubitaret, sed solū vt proponeret quid de hoc mysterio inquirere, ac scire oporteat. Augustinus vero rete potest intelligi de animabus purgatorijs, vt infra dicemus. Ad Clementem Alexand. responderet ea in re deceptum, atq; ex parte sequuntur suis errorē Marcionis, quem meritò Irenæ. & Epip. impugnat. Ad Damascenum responderet, illam orationem falso imponi ei.

Ad rationem dubitandi sumptam ex loco Petri, *Testimonij* omnino falsa & absurdâ est illa intelligentia, histrio de Platone, & similes apocryphæ censenda expositio sunt. Quia in inferno nulla est redemptio [vt Ecclesia sentit.] Non est ergo ille status, vt in eo denouo applicetur per fidem, & amorem redemptio Christi. Non igitur prædicauit Christus damnatis, vt spē salutis illis præberet. Verba autem D. Petri, (quæ obscurissima sunt) varijs modis exponuntur. Aug. Epist. 99. existimat Petrum non loqui de descensu Christi ad inferos, nec de prædicatione Christi facta ab ipso Deo per spiritum suum in diebus Noe. Vnde quod Petrus dicit, Christum in spiritu prædicasse, non intelligit Augustinus in anima, vel peranimam, sed in diuinitate sua, vel in spiritu, id est spirituali modo per internam inspirationem. Quod vero dicit, prædicasse spiritibus, quæ in carcere erant, Augustinus exponit, id est, animabus hominum, quæ in corpore mortali tanquam in carcere erant inclusæ. Quam expositionem magis probauit D. Thom. hic artic. 2. ad 3. Est tamen creditu difficultis, primo. Quia multa verba exponuntur impropriæ, & per translationem, cur enim dicitur Christus in diuinitate venisse ad prædicandum in diebus Noe? Propriæ enim venire non potuit secundum localem mutationem, vt per se constat, neque vero etiam impropriæ ratione alicuius effectus. Quem enim singularem effectum in incredulis tunc habuit, vt ea de causa venisse dicatur? Deinde per carcerem interpretari corpus, valde metaphoricum est, & Origens sapienter, eō vel maximè, quod Petrus dicit mortuis prædicasse Christum, quod exponere de mori

August. Orig. Q/ea 13.

Aug.

de mortuis spiritualiter per peccatum, valde violentum est, præfertim cum illos mortuos ab hominibus viuis Petrus distinguit, & ibidem in hoc sensu dicat, Christum esse iudicem viuorum, & mortuorum. Denique non placet hæc expofitio, quia iuxta illam non potest litera connecti, nec reddi ratio, cur Petrus repente, & absque villa occasione illius prædicationis fecerit mentionem.

Propter quæ reliqui Patres frequentius explicant locum hunc de descensu Christi ad inferos (vt annotamus præcedenti disputatione, sectione 1.) & optime quadrat cum contextu. Dixerat enim Petrus, CHRISTVS semel pro peccatis mortuus est, iustus pro iniustis, vt nos offerret Deo, mortificatos quidem carne, viuificatos autem spiritu. Vbi spiritus, cum carni opponatur, animam manifeste significat. Alia vero lectio habet, Mortificatus quidem carne, viuificatus autem spiritu. Et iuxta illam est sensus, Christum, vt nos redimeret, mortificatum fuisse secundum carnem: non autem secundum spiritum, id est, secundum animam, quæ viaa semper, & gloria permansit. Subdit deinde. In quo, scilicet in spiritu (ad illum enim euidenter fit relatio) id est, in anima veniens predicauit in carcere erant, spiritu, id est secundum animam: vel ut alia litera habet, hic qui in carcere erant spiritibus. Quæ verba optimè, ac proprie intelliguntur de animabus, quæ erant in inferno. Et accommodari etiam possunt animabus sanctorum Patrum, quæ suo modo etiam erant in carcere, vt supra vidimus. Merito autem Petrus mentionem fecit huius descensus Christi, vel ut declararet, quomodo viuificauit spiritu etiam eos, qui mortui erat secundum carnem, vel ut magis declararet, quod dixerat, Christum mansisse viuum secundum spiritum, quandoquidem in illo descendit ad inferos, & Euangelistam egit. Sed difficultatem habent sequentia verba, scilicet. Qui increduli fuerant aliquando. Sensus enim est, Christum prædicasse in inferno illis animabus, quæ tempore Noe incredule fuerat. In quibus verbis est duplex difficultas. Prima quæ propriè ad nos pertinet, in quo statu essent illæ animæ. Secunda, cur Petrus illarum fecerit speciale mentionem, cum Christus ad omnes animas eiusdem status quæ descenderit. Ad primam autores supra citati dicunt, fuisse ex animab⁹ damnatis. Sed hoc non colligitur ex verbis Petri. Nam licet illæ animæ fuissent aliquando incredulæ, scilicet cum fabricaretur arca Noe, cuius prædicationi, & diuinis comminationibus credere noluerunt, donec pœna diluuij expertæ sunt: tamen postea conuerti portuerunt, penitentiam agere, ac salvare. Imo Petrus adiens illam particulam aliquam, clare indicat eas non semper perseuerasse in ea incredulitate. Deinde statim cap. 4. dicit eos mortuos, quibus euangelizatum est, iudicatos fuisse secundum hominem in carne, id est, pœna diluuij fuisse castigatos in corpore, vivere autem secundum spiritum, non ergo fuerunt dannati. Alij ergo dixerunt, illas animas fuisse in purgatorio, in quo vñque ad descendens Christi ad inferos detenta sunt propter duritiam suam, & incredulitatē: Christum autem illuc descendenter eis prædicasse, easque specialiter liberaluisse. Ita exponit Turrianus lib. 4. pro epistolis Pontificis c. 14. vbi ex hoc loco contendit probare locum purgatorij. Quia Si-nus Abrahæ non potest proprie dici carcer, nec locus tenebrosum, qualis significatur fuisse locus, ad quem descendens Christus mortuis prædicauit, vt colligitur ex Isaia 49. vbi hæc Christi prædicatio vindetur describi illis verbis. Vi dices hic, qui vñcti sunt, Exite, & hic qui in tenebris sunt, Reuelamini. Sed hæc non est sufficiens probatio: tum quia verius est (vt supra dixi) locum illum sanctorum animarum fuisse tenebrosum: tum etiam, quia illi Sancti poterant dici esse in tenebris non solum sensibilibus, sed etiā spiritualibus, quia lumine gloriaz, & visione Dei ca-

rebant. Et eadem ratione dici poterant fuisse in vinculis, quia in eo loco detinebantur, & ab ingressu Patrie, & cælesti loco exulare cogebatur: propter quod merito etiam dici possunt fuisse in carcere. Præterea per se videretur incredibile illas animas tot annis fuisse in penis purgatorij. Adde incertum esse, an Christus ex purgatorio aliquos eduxerit.

Melius ergo, & facilius dicitur, has animas fuisse ex illis iustis, qui erant in Sinu Abrahæ. Sed cur Petrus illarum in particulari mentionem fecit, cum Christus omnibus, qui ibi erant, dixerit, Exite, Reuelamini. Bellarminus supra respondet, Petrus fecisse horum mentionem, quia de illis erat maius dubium, an essent salvi necne. Sed hec ratio non satis facit, quia oportet explicare, quid referret ad intentionem Petri, & epistola contextum hoc dubium tollere. Magis enim dubium est, an Salomon fuerit ex illis iustis, quos Christus liberauit, & infinita dubia possunt agitari, de quibus Petrus ibi mentionem non fecit. Igitur retinendo vulgatam lectionem in illis verbis, vt nos offerret Deo, mortificatos quidem carne, viuificatos autem spiritu, ex eis videretur huius rei ratio sumenda. In toto enim illo capite Petrus confortatur fideles, & animos addit ad patientium pro Christo, & tandem summam rationem in eo posuit. Quod licet mortificemur carne, id est, in corpore affligimur, & puniamur: tamen per Christum saluamur in spiritu. Hanc ergo rationem voluit illustri exemplo declarare, ac persuadere. Nulli enim videntur magis mortificati in carne, quam illi, qui tempore diluuij aquis diuinæ iustitiae submersi sunt: tamen multi ex illis in fide Christi spiritu vixerunt, & ideo Christus illis vna cum Sanctis aliis prædicauit, veniens in infernum. Et ita etiam optime intelliguntur verba cap. 4. Propter hoc enim, & mortuus euangelizatum est, vi iudicentur secundum hominem in carne, id est, vt more hominum, qui corporis possunt interficere, & animam, puniantur in carne, viuant autem in spiritu. Neque prædictæ expositioni obstat, quod multi codices præfertim Graci non legant, Mortificatos carne, & viuificatos spiritu: sed, Mortificatus & viuificatus. Quam lectione supponit etiā Aug. dicta epist. 99. & eodem modo legit Rufinus in expositione symboli, & Idacius Clarus lib. 3. contra Varinadū. Non (inquam) obstat, quia emendatores codices habent prædicto modo, vt videre licet in Bibliis Complutensis, & in alijs. Et idem existimo olim fuisse in Graci codicibus: nam ita legit iuxta Theodori Peltani translationem Petrus Alexandrinus in lib. de Deitate, & refertur in Concilio Ephesino tom. 2. c. 7. & Cyril. lib. 1. de fide ad Theodosium, & lib. 2. ad Reginas, prout habentur in eodem concilio, c. 4. & 6. Et reuera, si contextus per se consideretur, magis quadrat hæc lectio, & verba ipsa, præfertim illud, viuificatos spiritu, melius ac proprius de nobis dicuntur, quam de Christo. Hæc ergo videntur sufficere ad fundandam dictam expositionem.

Ad alia vero exempla. quod ad effectum suffragiorum attinet, falsum est habere locum in damnatis, vt recte D. Thom. docuit in 4. d. 45. q. 2. ar. 2. De D. Thom., quare, Deo dante, dicimus in 4. tomo huius 3. partis. Ad illud vero speciale de Traiano (si vera est ea historia) dicendum est cum Scholasticis illum non fuisse simpliciter damnatum ad infernum, neque immediate translatum ad beatitudinem: sed reuocatum ad hanc vitam, vt penitentiam ageret. Verius tamen est, illum historiam non esse probatæ fidei: man non est quia tota nititur autoritate Damasc. & tamen opus Gregorij Pa- illud, qd Damasc. tribuitur, merito creditur non esse p. precibus ab inferni ab inferni p. precibus. Non quidē, quod Damasc. sit antiquior Gre- gorio (vt existimat Medina hoc loco art. 6. sequi- tibus Trithemium: verius enim est Damasc. vixisse tempore Iconomachorum imperante Leone Isauro, & sub Gregor. 2. de quo late Bilius in vita Damasc.) sed propter rationes, scilicet, quia in oratione habe-

Fr. Suarez, tom. 2.

Damasc.
Greg Pap.
Ioan Dia.
Bellarm.
Canus.

Dubium.
Reffons.

D Thom.
Philip.

Dubium.

Bonavent.

tur, alius error supra reprobatus, & contrarius do-
ctrina eiusdem Damasci lib. 2. de fide c. 4. Item quia
incredibile est Gregor. oratione pro Traiano Impera-
tore, cum ipse lib. 34. Moralium c. 13. doceat non es-
se orandum pro damnatis. Item quia Ioannes Diaconi-
tus in vita Gregorii lib. 2. c. 4. dicit, illam historiam
in Ecclesia Romana nūquam fuisse existimatam di-
gnani fide. Quæ omnia latius persequitur Bellarm.
lib. 2. de purgatorio c. 8. & attigit Canis lib. 11. de
locis cap. 2. Sotus in 4. d. 45. q. 2. art. 2. Atq; eadem re-
sponsione expeditur exemplū aliud de Falconilla.
Sed quæres, an Christus habuerit in damnatis aliquæ
alium effectum. Responder non habuisse effectum
in eis propter eorum commodum, aut perfectionem,
nec vt eorum poenam leniret. Omnia n. quæ haec
adduximus, hoc totum probant, quia illa anime in-
digne sunt omni bono, præsertim illæ, quæ sunt in
gehennæ. Habuit tamen Christus in illis animabus
eum effectum, quem D. Thom. ponit. Nam se ipsum
secundum animam illis manifestauit, & vt se adora-
ret, compulit, ut generaliter verū sit illud. In nomine
Iesu omne genu flectatur, celestium, terrestrium, & inferno-
rum. Vnde consequenter factum est, vt & Christus
earum malitiam, & pertinaciam reprehenderet, &
ipse ex superbia nouam quandam afflictionem, in-
tendit, & persenserit. Quæ omnia de proprie
damnatis ad gehennam intelligenda sunt. Nam de ani-
mabus puerorum (vt dixi in commentario artic. 2.)
res est valde dubia, de qua sufficiunt, quæ ibi dixi-
mus.

Tertio, & vltimo superest dicamus de animabus
purgatorij. In quibus certum est Christum habuisse
aliquem effectum illuminationis, gaudij, & consola-
tionis, vt in commentario art. 8. explicatum reliqui-
mus. Quod ergo in dubium vocatur, est an statim
fuerint per Christum liberatae à poena, & ad finum
Abrahæ beatitudinemq; traductæ. In qua re nihil est
certū, & ideo tres vel quatuor sunt Catholicorum
sententiæ. Prima affirmat Christum liberasse omnes
animas, quas in purgatorio inuenit. Hac tribui solet
Bonau. in 3. d. 22. q. 5. Vbi tamen de purgatorio nihil
dicit: interdum vero videtur huic sententiæ suffra-
gari, quatenus generatim ait, liberasse ab inferno o-
mnes electos: tamen in erdū videtur portius contraria
sententiæ fauere. Nam expressè dicit, quod Christus
solum ad limbum descendit: vnde Sanctos Patres eri-
piunt: & ita ad supremam partem inferni, non ad medium,
vel ultimam. Citatur etiam Mar. in 3. q. 15. art. 2. dub.
3. vbi refert in hac sententiæ Thom. de Argent.
ipse vero valde dubius est, licet tandem in hæc parē
inclinet. Quia est (inquit) magis pia. Eandem tener
Major in 3. d. 22. & inclinat Gabr. ibi, dub. vlt. indi-
cans hanc esse communem sententiam doctorum:
quæ obscurè tractat supplementum Gab. in 4. d. 45. q.
1. art. 1. vbi prius dicit Christum euacuasse finū Abra-
ha, omnes & singulos qui ibi erant, liberando: & ita
exponit, & Sanctos dicentes Christum liberasse de
inferno suos electos, intelligendos esse de electis qui
nihil expiandum habebat. Postea vero subdit Christum
liberasse singulos de purgatorio. Quæ verba
vix intelliguntur, nisi fortasse velint liberasse aliquos
& non omnes. Præterea in hac sententiā inclinat
Sotus d. 15. q. 1. art. 1. & Gers. alph. 8. liter. F. vbi dicit
forte Christū purgatoriū euacuasse. In eandē senten-
tiā adduci potest Tur. li. 4. cont. Magd. t. 2. quam-
uis ipse indefinite loquatur de animab⁹ purgatorij:
loci vero scripturæ quos adducit, non p̄bant, vt su-
pra dixi. Potest tamē aliquo modo fundari hæc sen-
tentia in verbis illis Eccles. 24. Penetrabo omnes infer-
iores partes terra, & inspiciam omnes dormientes in Do-
mino. Quæ verba de sapientia carnata, & de descen-
si eius ad inferos multi intelligunt, & inter eos D. Th.
sed animæ purgatoriū numerantur inter dormien-
tes sperantes in Domino: ergo, Et idem argumentū

A sumi potest ex Gregor. lib. 13. Moral. c. 20. dicente, Christum descendendo ad infero liberasse omnes elec-
tos: & fuisus Aug. serm. 137. de tempore. De electis suis nullum apud inferos reliquit: omnia abstulit, vtique electa: illos rapuit, quos suos fide & virtibus cognovit. Et præterea idem Aug. ep. 99. prōpter locū Actor. 2. solitus doloribus inferni, necessarium existimat dicere Christum liberasse aliquos ex his qui poenias inferni patiebantur, præter eos qui erāt in finu Abrha. Quod de animabus iātum purgatoriū sine errore dici potest. Et idem habet 12. Gen. ad lit. c. 33. ex-
pressius vero docuit hanc sententiam Ansel. in Eluci-
dario, vbi inquirens quam peccatum haberent iusti in inferno ante Christi descendens: respōdet quodā
fuisse tantum in tenebris, quodam vero etiā in qui-
busdam peccatis, quod non potest intelligi nisi de ani-
mabus purgatoriū, & tamen infra subdit, Omnes ab-
solvit, & in gloriam duxit Rex glorie. Et ita exponit il-
lud I. 49. Dicens iū qui vindicti sunt, Exite, & iū qui in te-
nebris sunt, reuelamini: vbi per vindictos intelligit eos
qui erant in peccatis. Potest tamen addi coniectura,
quia in die triumphi & victorij solet concedi venia
victis, præsertim his qui non sunt rei mortis, qui
que gratiam & bepeccatum apud Principem in-
uenerunt. Item solet Deus propter orationem iusti
liberare animam à purgatorio: quid ergo mirum,
quod eo die ad Christi voluntatem & petitionem
fuerit purgatorium euacuatum? Et similes congru-
entiae facile posunt excogitari.

Secunda sententia extreme contraria est, Chri-
stum à purgatorio descensu suo liberasse nullum, qui
non iam ex integrō luisset peccatum. Nam si aliquos
fortasse reperit, quorum purgationis tempus in illo
momento, quo Christus descendit, vel certe eo tem-
pore quo in inferno fuit complectum est, illos fine
vita dubitatione liberavit, tamē, vt supra dicebam,
qui huiusmodi fuerunt nō tam à purgatorio, quam
à finu Abrahæ eripi sunt. Et pro hac sententia po-
test referri Bonaventura, & eam videtur tenere Vi-
gius in institut. ca. 16. § 4. vers. 30. & potest suaderi,
quia communiter sancti solum dicunt delcedisse
Christum ad infernum, vt eriperet antiquos Patri-
archas, & Prophetas, ac alios iustos, qui erant in finu
Abrahæ, vt expresse tractat Cyrill. Ierosol. catach. 4.
Gregorius autem, & Augustin. in priori loco expo-
ni possunt de his qui nihil habebant purgandum.
Vel quod eduxerit omnes, non quod statim omnes
beatisfauerit, sed quia omnibus contulit, ne detine-
rentur in Limbo expectantes beatitudinem: quam
tamen singulis dedit statim, ac innenti sunt absque
personalī aliquo reatu. Augustin. vero in alijs duo-
bus ultimis locis aliter locutus est: quia nondum
intellecerat finum Abrahæ esse locum subterra-
num & partem inferni: quod postea alijs locis do-
cuit, vt supra vidimus: & ideo non cogimur illi cre-
dere in citatis locis, cum ex falso fundamento pro-
cesserit. Quo de fructu verba illa Petri, solitus doloris
in inferno, rebus intelliguntur de sanctis Patribus,
quia etiam illi in inferno erant, & dolorem de caren-
tia beatitudinis, & dilatione redēptionis habebat.
Eo vel maxime quod verba illa iuxta aliam exposi-
tionem supra traditam, de Christo postulunt intelligi.
Locus autem illi ex Ecclesiast. 24. quanquam non
constat ad literam intelligi de sapientia incarnata,
& de descensu eius ad inferos, potius quam de sa-
pientia increata, quæ sua prouidentia omnia vif-
tar, tamen hoc dato nihil inde probari potest: quia
ibi solum dicitur sapientiam illuminasse omnes spe-
rantes in se: illuminatio autem latius patet, quam
glorificatio. Vnde verissimum est illuminasse eti-
am animas purgatoriū, earumq; spem auxisse
& nouum gaudium contulisse: non tamen inde-
fit ea liberasse, ergo neque in scriptura, neque
in patribus est aliquod sufficiens fundamentum
ad aſſe-

ad afferendum Christū liberasse omnes animas purgatorij: ergo cum aliunde stet lex generalis diuinæ iustitiae, ut qui in hac vita non satis fecerit, in alia sati spatiatur: non potest sine fundamento Scripturae, & Sanctorum Patrum aliquid probabiliter affirmari, quod hunc legi iustitiae repugnet. Et confirmatur primo, nam conjectur illa de die triumphi, & similes, sunt valde infirmæ, præsertim ut dicamus Christū generaliter dispensasse in hac legi iustitiae. Alias eadem ratione dici posset dispensasse cum damnatis, saltem cum infantibus, eisque immedia te sua applicuisse merita, etiam si in hac vita non fuerint applicata. Satis ergo fuit ad ostensionem sua victoriae & triumphi, quod omnibus iustis contulit noua gaudia, & aliquo modo beatitudinem iuxta vniuersitatem dispositionem, aliis scilicet in re, alias in proxima spe. Confirmatur secundo, quia aliqui melioris conditionis fuissent illi homines mortui ante Christum, quam alii qui in lege gratiae moriuntur, quod est contra perfectionem status legis gratiae, & sine illa sufficiente ratione. Cur enim Christus descendens ad inferos omnibus illis animabus peccatum gratis remisit, & regnans in cœlo nō tandem indulgentiam concedit omnibus qui in ipso moriuntur? Deinde inquit, an eduxerit omnes animas, quas in purgatorio inuenit, cum primum illic descendit, an vero omnes etiam illas quæ illuc descendebant, quandiu ipse in inferno maneat. Neutrū enim videtur conuenienter & consequenter dici. Quis enim crederat nullam animam, etiam si descederet onerata granis marum peccatarum, purgatam esse, quandiu Christus fuit in inferno, sed statim glorificata solū propter præsentiam eius in loco illo. Ac si illa præsentia esset nobilior & efficacior, quæ præsentia quam habet in cœlo. Aut quo modo potest consequenter dici liberatas fuisse eas quæ antea erant, cum nulla fere sit maior vel diuer sa ratio?

Vnum tamen video posse ad hæc omnia responderi: & potest esse terius modus, Christum scilicet eduxisse omnes animas è purgatorio, nō tamē sine sufficiente compensatione, & solutione peccatum pro culpa. Potuit enim fieri ut diuturnitas temporis minueretur, ita tamē ut grauitate & acerbitate peccatum compensaretur. Hoc enim modo & legi iustitiae satisficeret: propter Christi gloriam augendam major captiutorum numerus inferno eriperetur. Sed contra hunc modum (præter nouitatem eius) retorqueri possunt omnes rationes factæ. Inquito enim, an tanta peccatum diuturnitas sit certa legi statuta, nec ne. Si non est, ergo nihil est de novo concessum his animabus propter Christum. Si est vnde constat in ea lege iustitiae esse dispensatum? Item vel istis animabus fuit conimodius acerbiora pati breviori tempore, vel non. Si non: Quodnam beneficium illis contulit Christus? Si vero fuit commodius: cur non confertur nobis simile beneficium propter Christum iam glorificatum, & ostendente Patri vulnera suæ passionis, quod illis collatum est propter Christum descendenter ad inferos? Tandem, vel in computatione seruata est omnimoda equalitas, vel non. Si nō, sine causa ponitur, quia necessario afferendum est dispensatum esse in lege iustitiae, & id quod deerat, solutum esse ex satisfactionibus Christi. Et contra hoc procedunt omnes rationes factæ. Nam idem dici potuissest de totius pœna remissione. Si vero dicatur, seruatam esse qualitatem, id quidē difficile intelligitur, quia dilatio beatitudinis vix potest sola peccatum sensus compensari. Vel certe, si fuit equalitas, nulla fuit necessitas, nec ratio ob quam illa commutatio fieret.

*Eiusdem per
finem ad in
fines defen-*

Vtima sententia est media inter præcedentes, scilicet Christum nō eduxisse omnes animas è purgatorio, aliquas tamen liberasse. Hæc est mens D^o

Fr. Suarez, tom. 2.

A Thom. hic artic. 8. ad 1. quamvis reuera D. Thomas *sum non o-*
nou omnino id affirmet, nam sub disfunctione lo- *mnes è pur-*
gatorio edu-
prior modus, feliciter quod Christus eduxit eos qui *animas.*
iam perfecte soluerant. Tamen Caet. hic, & alij Tho-
maistri intelligent D. Thomam in sensu copulativo
scilicet Christum eduxisse animas, quæ vno vel alio
modo apta erant ad exitum. Et videtur reuera
mens Diuini Thomæ, quem sequutus est Durand. in 3.
disputat. 22. quæst. 4. & Paludanus quæst. 3. Auto-
res quoq; aliqui citati in prima sententia nihil aliud
dicunt, cum loquantur indefinite de animabus pur-
gatorij, præsertim Gabriel & Turrianus. Et prior
pars negativa huius sententia fatis probata est ex
dictis in secunda opinione. Posterior vero fit pro-
babilis ex dictis in commentariis artic. 8. Nam sicut Chri-
stus dominus hic viuens quibusdam remisit pecca-
ta speciali gratia, & liberalitate, & moriens similem
latroni impertinuit gratiam, & postea resurgens
quoddam secum suscitauit, non tamen omnes ita ve-
risimile est aliquibus animabus purgatorij hoc be-
neficium contulisse propter aliquam specialem ra-
tionem meriti, & devotionis. Item suffragia, & ora-
tiones Sanctorum iuvant animas purgatorij, ut ci-
tius liberentur: ergo multo magis iuuare poterit
Christi oratio, si illa speciali titulo eo modo iuuari
merentur. Ergo simili modo credibile est sua voluntate, & petitione aliquas tunc liberasse, qua ad hoc
magis erant dispositæ.

In hac re (vt fere citati Theologi docent, & spe. Richard.
Ciliciter Richard. in 3. disput. 22. artic. 3. quæst. 2.) vix potest definitum ferri iudicium, cum res sit valde in-

certa pendens tantum ex humanis conjecturis, quæ in omnem partem facile accommodari possunt. Tamē inter omnes opiniones, sententia D. Thomæ videtur maiorem speciem probabilitatis, simulque pietatis, ac iustitiae diuinæ congruentem rationem habere.

SECTIO IV.

Ad que loca inferni Christus descendenter, quantum-
que ibi moratus sit.

De **H**æc duo sub uno titulo comprehendimus, quia breuiter possunt expediti. Circa priorem ergo partem certum est descendisse ad Sinum Abrahæ, qui erat proprius locus iustorum: difficultas vero est de ceteris locis. Quidam enim probabile existimat descendisse Christum: d. locum gehennæ, & Bellarmine
d. locum gehennæ, & & damnatorum, & consequenter ad cetera loca. Ita Eccles. 24;
opinatur Bellarm. libro. 4. de Christi anima cap. D. Thomas
16. propter verba Sapientis Ecclesiast. 24. Penetrabo omnes inferiores partes terræ, insipitum omnes dormientes. Nam licet D. Thom. articul. 1. ad 1. hæc verba explicet de penetratione secundum effectum, tamen non videtur satisfacere, vt supra in fauorem Duran di argumentabamur. Quia alias dici possit ad nullum locum aliter descendisse, quam per effectum, cum scriptura aquæ de omnibus loquatur. Adducit præterea quædam Patrum testimonia dicentia, Christum descendisse, ad locum doloris, ex Augustin. epist. 99. in quo peccatores torquebantur. Fulgentio li- Fulgentius
bro 2. ad Thrasimundum, cap. 30. Quique est domi- Enf. Finis
cillum magna illus mentis, ut loquitur Emissenus orat. 1. de resurrectione, & similia. Adiungi præterea potest conjectura. Quia Christus in omnibus inferni locis aliquid operatus est, sed perfectionis modus operandi, magisque connaturalis est per realem præsentiam. Item in morte sua declaratus est Christus, dominus viuorum, & mortuorum, ita ut omnes etiam dæmones, & damnati ad eius regnum pertineant, eiusque potestati subditi sint, ergo oportuit,

ut sua præsentia veluti possessionem regni sui cape- A
ret, ac de omnibus triumpharet.

D.Thom.
Bonavent.
Richard.
Gab
Palud.
Marfil.

Cyril. Ieros.
Damasc.
Ruffin.
Tertul.

August.

D.Thom.
Iob. 10.
1. Cor. 6.

Anima
Christi non
descendit in
triduo ad lo-
cum damna-
torum.

Contra sententia est communis Theologorū, D.Thom,hic art. 2. & in 3. distinct. 22,vbi Bonavent. Richard. Gabr. Palud. & Marfil. quæst. 13. & reliqui in hoc conueniunt, quod ad locum damnatorum non descendit, ad locum autem purgatorij quidam eorum censent probabile descendisse, si verum est inde aliquos liberasse. Qui Theologi nullam aliam probacionem adducunt, nisi quod potissima, & ad aquata ratio, ob quam Christus ad inferos descendit, fuit, ut sanctos Patres visitaret, & consolaretur, vsq; eos inde educeret. Hanc enim rationem illius defensus reddunt omnes Patres supra citati. Ut vide-relicet, præterim in Cyril. Ierosolymitan. cat. 4. Damasc. lib. 3. cap. vltimo. Ruffino in expositione symboli, & Tertulliano lib. de Anima. Et reuera scripture hanc potissimum causam assignant, ergo verisimile est tantum descendisse in illum locum, in quo Sanctorum animæ exsibebant. Vnde August. dicta epist. 99. Nulla (inquit) causa occurrit, cur illo venisse creditur Saluator, nisi vt ab eius (id est inferni) doloribus saluos faceret. Ergo ex sententia Augustini ad nullum locum inferni descendit Saluator, ex quo neminem erupturn erat. Confirmat hoc D.Thom. hic art. 8. in argumeto, Sed contra. Quia non decebat Christum ad locum damnatorum descendere, in quo nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Iob. 10. Que enim conuentio lucis ad tenebras? Christi ad Belial? 1. ad Corinth. 6.

In hac re censeo primam sententiam, quamvis noua appareat, non esse tamen temerariam: neq; o-mnino improbatum. Quia non defunt illi appartenia fundamenta, & contraria non fundatur certa authoritate, sed dubijs conjecturis: multo tamen probabilius videtur Christum non descendisse faltem ad locum damnatorum. Primum quidem propter communem consensum Scholasticorum: deinde, quia nulla appetit sufficiens ratio, cur illi descendenter. Est enim præter supra dicta considerandum, Christi anima non descendisse ad infernum solum propter effectum, vel propter alios, sed quodammodo propter se, supposito ordine diuinæ prouidentiæ. Quia cum illa anima à corpore separata alicubi futura esset, nullus erat pro illo statu aprior locus, in quo existeret. Erat enim ille locus ex diuina prouidentia deputatus pro animabus sanctis usque ad consummatam hominum redemptiōnem, & Christi resurrectionem: ideo ibi debuit anima Christi etiam collo cari, donec iterum corpus assumeret. Noluit enim sine illo supra terram ascendere. Hæc autem ratio optime declarat, Christum descendisse ad Simum Abrahæ. Ad gehennam autem nullam habuit occasionem descendendi, quia neque ille locus era' accommodatus ipsi, neque effectus, quem ibi habuit, hoc requirehat. Quia totus fuit per modum loquutionis, seu cuiusdam manifestationis. Ut autem unus spiritus cum altero loquatur, seque illi manifestetur, nulla loci propinquitas necessaria est. Deinde vt Rex possessionem regni capiat, non per ambulat omnia loca, etiam vilia, & abieta, sed in ea ciuitate, quæ est caput regni, in qua maxime refidere decet, totius regni suscipit gubernacula. Igitur vt Christus omnibus damnatis, ac dæmonibus dominaretur, eoique terrorret, & sibi genua flectere compelleret, nec necessarium, nec expediens fuit, vt ad eorum teterrium locum descendenter. Et hæc de loco damnatorum. Quæ pari fere probabilitate procedunt de loco puerorum. Quia licet in illa non sint horror, & inordinatio, quæ in loco damnatorum, tamen etiam non congruebat Christo. Ac præterea, quia adhuc est incertum an Christus se se manifestaverit his pueris vel aliquid eis contulerit, & si quid contulit, noui pertinuit ad eorum salutem, aut spiri-

Artic. VIII.

tualem profectum, sed solum ad recognitionem domini Christi, ad quem effectum satis, superq; era locutio, & spiritualis praefentia secundum cognitionem. Deloco vero purgatorijs res est magis dubia, tamē etiam probabilius censeo, Christum ad illum non descendisse. Primum, quia existimo non eduxisse omnes animas ē purgatorio, & si alias eduxit, eas non in purgatorio, sed in Sinu Patrum glorificasse. Atqui vt eas illic adduceret, non oportuit, vt triduo ad locum purgatorijs descendenter, sed vt suam voluntatem ac imperium manifestaret. Ad illuminandas vero cæteras iam diximus, non esse necessariam propinquitatem loci, ergo cum alias nec loci qualitas, & conditio estet Christi animæ accommodata, nec ex parte animarum, qua ibi purgabantur, esset ea congruitas, qua erat in animabus Patriarcharum & Prophetarum, non oportuit Christi animam illuc descendere.

Nec locus adductus ex Ecclesiast. 14. difficilem habet expositionem. Primo quidem, quia non constat, ibi ad literam esse sermonem de Sapientia incarnata. Secundo, quia licet hunc locum interpretemur de descensu per effectum, tantum habetur, ex hoc solo loco non probari sufficienter Christum descendisse ad inferos secundum realem presentiam, ex quo non sequitur aliquid in favorem Daradi. Nam ex aliis locis scripturæ necellario concincurit, Christi animam ad aliquem locum i inferni vere, ac realiter descendisse. Tertio responetur, de Christi dici penetrali omnes partes terra, quia non solum ad superficiem eius descendit, sed etiam usq; ad infimum terræ locum penetrauit: non autem oportet, vt eum in locum quoad omnes eius finis quoquoque tueris iruperit. Sicut cap. decimo septimo dicit Iob, In profundissimum infernum descendit omnia mea, vbi Gregorius liber. decimo octavo, c. decimo septimo, alias 22.adnotat, Iob non fuisse descensurū usq; ad infimum inferni partem: totum vero illum locum comparatione nostri dici profundissimum infernum. Iam vero locus Augustini ad sumمام procedit de purgatorio, vt euidenter probatum est, cum dicat non descendisse, nisi ad eum locum, ex quo animas eduxit. Et adhuc quoad hoc procedit Augustinus in epist. ex eo fundamento, quod existimat Simum Abrahæ non posse dici locum inferni, & dolorum, cuius contrarium ex eodem Augustino, & alijs Patribus satis ostendimus. Et ita etiam constat, cætera Patrum testimonia de eodem loco sufficienter intelligi. Coniectura vero probando nostram sententiam expedita sunt.

Circa posteriore partem quæstionis nulla fero est difficultas, suppositis ijs, quæ diximus. Vnum tamen inuenio Nicæphorus lib. 1. Historia, capit. 31. dicentem eadem die, & hora, qua Christus descendit ad inferos, rediisse secum ducentem Sanctorum animas, & cum eis ad Paradysum transisse. In quam sententiam citat Chrysostomum, nullum tamen locum designat, solumque adducit conjecturam. Quia non erat rationi consonum, animam eius apud inferos retineri, quæ nihil proflus de primi parentis maledictione, & exitio secum attulisset: & id eo subito, ac in momento vno ad tabernacula Paradysi immensa luce relucentia transuisse. Et confirmari potest ex illis verbis Christi, Hodie mecum eris in Paradyso. Quæ ad literam, & in sermoni proprietas verificari possunt de Paradyso terrestri, etiam fateamur Christum vere, & secundum realem presentiam ad inferos descendisse. Potuit enim eadem die prius descendere, & statim paulo post ad Paradysum tranire secum ducens latronis animam, ergo ita exponendum est ille locus. Nam scriptura sacra, quando proprie exponi potest, non est ad metaphorarum detorquenda. Et ita intelligit illū locum lustinus quæst.

Disput. XLIV.

Iustin.
Iren.
Euthym.

quæst. 7. ad Orthodoxos, & indicant Ireneus, & alij antiqui, qui existimarent, animas hominum exceptare in paradyso terrestri, vsque ad corporum resurrectionem, ut suam beatitudinem recipiant: præsertim ita exponit Euthym. in fauorem illius sententie, Lyc. 23.

Responsio.
Christi ani-
mapetrii
duum in in-
ferno fuit.
Matt. 12.

Nihilominus veritas est: Christi animam in inferno fuisse toto illo triduo, donec ascenderit, ut corpori vniuersitatem hora resurrectionis. Veritatem hanc non minus certam existimo, quam quod Christus in infernum descendenter. Nam loca scripturae supra citata, utrumque codem fere modo conuincunt: præsertim ille Matth. 12. *Erit filius hominis in corde terra tribus diebus, & tribus noctibus.* Quod dictum esse ratione animæ descendenter ad inferos, supra ex ipsis verbis, & ex sanctis Petribus ostendimus: & tamen ibi non solum dicit Christus se descensurum in cor terræ: sed etiam ibi per triduum futurum. Idem probant verba Psal. 15. prout exponuntur à Petro Act. 2.

Psalm. 15.
Act. 2.

*Quoniam non derelinques animam meam in inferno. Nam prouidens (inquit Petrus) loquutus est de resurrectione Christi. Igitur non est ibi derelictus, quia exiuit inde, ut resurgeret, ibi ergo usque ad resurrectionem manifistetur. Vnde eodem loco ait Petrus. Quem Deus suscitauit solitus doloribus inferni, iuxta quod impossibile erat, teneri eum. Tunc ergo solitus est a loco inferni, quâdo suscitatatus est. Ac tandem Paulus ad Roman. 10. *Quis (inquit) descendet in abyssum? id est Christum à mortuis renoscere. Ac si aperte diceret, tunc Christum ex abysso redactus, quando à mortuis reuocatus est.* Constat ergo ex scriptura, Christum mansisse in inferno usque ad horam resurrectionis, quam ita etiam intellexerunt omnes Patres supra citati. Inter quos manifeste August. epist. 57. dicit animam ex inferno remeasse in die resurrectionis. Vnde ex dictis verbis Christi, *Hodie mecum eris in Paradyso, colligunt in inferno fuisse paradysum.* Item Iren. lib. 5. contra Hæres. c. 31. & Terrul. lib. de anima c. 55. ac Petrus Chrysolog. serm. 64. explicant verba illa, *& ecce terramotus factus est magnus,* que de die resurrectionis dicta fuerunt (inquit). *Tremuit terra, non quia angelus descendens de celo, sed quia ab inferno Dominator ascendit.* Denique omnes Scholastici in 3. d. 22. in hac veritate consenserunt. Rationes vero, seu congruentiae ad hoc confirmandum: ex priori parte huius sectionis sufficierent peti possunt.*

Ad conjecturam Nicephori responderetur, Christi animam non fuisse detentam in inferno in pœnam: sed solum, ut expectaret corporis sui resurrectionem, quam oportebat aliquo tempore differri, ut eius veritas euidentius probaretur. Et eadem ratione detentæ sunt etiam aliorum animæ, non iam in pœnam: sed vt Dominum suum comitarentur: & quia non decebat ante ipsum aliquem exire. Ad illud vero testimonium, *Hodie mecum eris in Paradyso,* Origenes tom. 2. in Ioannem in fine dupliceiter responderet. Primo, illud *bodie*, non sumi proprie pro præfenti die, sed pro præsenti tempore, vel seculo. Sed hoc est contra proprietatem verbi, & sensum Sætorum, & Ecclesiæ. Secundo, fortasse Christum prius iussisse ad Paradysum, ut impleret promissum, & deinde descendisse in infernum. Sed hoc est gratis confitendum contra omnia in superioribus tractata.

Alii interpretabantur alij, quos Theophil. referunt: scilicet Christum dixisse, *bodie*, non quia eodem die id futurum esset, sed ad indicandam certitudinem promissionis. Sed hec expositione non solum proprietatem verborum defrui, sed etiam veritatem. Verba enim Christi non continent prophetiam de futuro, in quo solet interdum præfens pro futuro ponit, sed simplicem promissionem, qua si non fuit impleta, prout facta est, non fuit vera. Alij exponebant, coniungendo dictionem *bodie* cum antecedentibus verbis, hoc modo, *Amen dico tibi, bodie mecum eris, &c.* sed est elusio potius scripturæ, quam inter-

Fr. Suarez tom. 2.

Sectio IV.

461

A pretatio. Sic enim sine fructu adieceret Christus illum temporis determinationem, in quia posita est magna vis, & energia illorum verborum. Quia enim latro petierat, ut Christus recordaretur sui, quando veniret in regnum suum: ideo Christus eum docuit eodem die fuisse implendam petitionem eius. Dicendum ergo est, iuxta superius tractata, q. 46. art. 11. in commen. paradysum in illis verbis non sumi pro paradyso terrestri: sed pro gloria, ac beatitudine: iuxta illud Apocal. *Vincenti dabo edere de ligno vita,* quod est in paradyso Dei mei. Dices: Si licet metaphoricè interpretari paradysum, cum Christus dicit se futurum in paradylo, licet etiam metaphorice interpretari infernum, vel descendens, cum Christus dicitur descendisse in infernum. Respondeatur, non esse eandem rationem. Primo, quia ex frequentiori vsu illius vocis *infernus*, tam in novo quam veteri testamento, item ex multitudine testimoniorum, & ex eorum contextu, & circumstantijs, ac denique ex Ecclesiæ, ac Sanctorum sensu, & interpretatione constat, descendens ad inferos propriæ esse intelligendū: at vox *paradyssus*, licet in primæua significatione locum amicum, vel pomarium significet: tamen in scriptura, præsertim in novo testamento translata est ad significandum locum beatitudinis: vt patet etiam 2. ad Cor. 12. Ac præterea ex circumstantijs eiusdem loci constat ita esse intelligendum. Quia latro non perebat esse in pomario: sed in regno Christi, hoc illi promisit Christus sub nomine *paradyssi*, simul significans latroni regnum suum non esse de hoc mundo, sed in cælesti beatitudine. Ecce ita etiam Ambrosius, Theophylactus, & alij Theoph. expoitiones.

QVÆSTIO LIII.

De resurrectione Christi, in quatuor articulos diuisa.

On sequenter considerandum est de his, quæ pertinent ad exaltationem Christi. Et primo, de eius resurrectione. Secundo, de eius ascensione. Tertio, de eius sessione ad dexteram Patris. Quartio, de iudicaria potestate ipsius.

Circa primum occurrit quadruplices consideratio. Quærun prima est de ipsa Christi resurrectione. Secunda, de qualitate resurgentis. Tertia, de manifestatione resurrectionis. Quarta, de eius causalitate. Circa primum queruntur quatuor.

Primo, de necessitate resurrectionis eius.

Secundo, de tempore.

Tertio, de ordine.

Quarto, de causa.

DISPUTATIO XLIV.

In octo sectiones distributa.

Dereurrectione secundum se.

Ost tractatum de Christi passione, & morte incipit D. Thomas consequenti ordine de Christi resurrectione disserere. Quia vero resurrectionis ratio vniuersalior est (Christo enim, & aliis conuenire potest) necessarium visum est, nonnulla præmittere resurrectioni Christi, nostræq; communia. Quoniam ex eorum cognitione pendent fere omnina, quæ de Christi resurrectione tractanda sunt. Dicemus ergo quid nomine resurrectionis intelligamus, & an possibilis sit, & qua virtute.

SECTIO I.

Quid sit resurrectione, quæ sint ad veram resurrectionem necessaria.

Qq 3

Inqui.